

देउमार्क

शाखा शोरूम : ओमबहाल, जोरगणेश
काठमाण्डौ, फोन: २२३८०८

जोरगणेश स्टील फर्निचर

JORE GANESH STEEL FURNITURE

फैक्ट्री: भ.पु.जि. गङ्गाधर, नेपाल

फोन: ६९२९६९

छिंगु थः गु हिचति कमय् यानातः गु दा सितिकं छ्वयादीमते । लुमकादिसँ- बुद्ध भगवान्
थः गु धैगु चीजयात त्याग याः थें थुगु जोरगणेश स्टील फर्निचर दराज कारखानां न मेयाय्
स्वयां यद्व दंक वियाच्वंगु दु ।

तर थौकन्हे लोकल दराज, फर्निचर बजारय् यद्व खनेद्याच्वंगु दु । म्हो ब्वालिटीया
दराज, फर्निचर (धरेलु उच्चोग लाइसेन्स मदुगु, आयकर प्रमाणपत्र मदुगु कारखानां दयेकूगु
दराज फर्निचर मेपिन्त छाय् भीका च्वंगु ? थुकी सरकार छाय् कमजोर जुल ? थ्व गुगु
अड्हाया कर्मचारी याद याइगु ? फिदं मयाक पुलांगु कारखाना थन नेपाःया काठमाण्डौलय्
आपालं दु । थ्व गुगु कानूनं स्वइगु खः । जिपि सच्चवा लाइसेन्स कर पुलातयागु कारखानायात
लिसः माल । छु थ्व देशय् सरकारया निगू कानून दु कि ?

लुमकादिसँ- थः गु दा मुकेगु बानी यानादिसँ । दंक खुँयाके सामान न्यातकि कन्हे
छु जुइ ? बिचाः यानादिसँ ग्राहक वर्गपि ।

सुभाय् ।

२५४० औं बुद्ध

जयन्तिया

लसताय्

प्राणिमात्रया कल्याण

जुइमा !

जिमिपाखें भिंतुना !

मुख्य साइजः :-

६ फुटया मू ४८००/- तका जक

१

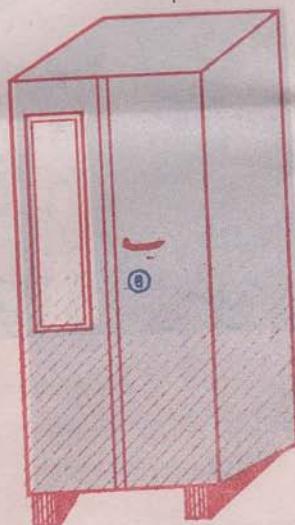
५-- फुटया मू ३६००/- निसें ४०००/- तका जक

२

१

४-- फुटया मू ३१००/- निसें ३४००/- तका जक

२

आनन्दधर्मग्रन्थि

(नेपालको सर्वप्रथम बुद्धधर्मसम्बन्धी मासिक पत्रिका)

प्रधानसम्पादक

भिक्षु कुमारकाशयप
फो.नं. २७४२०

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य - २१२८५५
अष्टमुनि गुभाजु - २३१२२२

व्यवस्थापक

भिक्षु धर्ममूर्ति - २७१४२०

सहव्यवस्थापक

तीर्थनारायण मानन्दर
फो.नं. २७०३८९

वितरणव्यवस्था

भिक्षु पञ्चामूर्ति २७१४२०

वितरणव्यवस्था सहयोगी

श्रामणेर पञ्चारल - २७१४२०

विज्ञापन व्यवस्था

विरल मानन्दर - २१११८५

कम्प्यूटर सेटिङ:-

एस. प्याक सप्ट सिस्टम - २११२४४

प्रकाशक

आनन्दकुटीविहार, स्वयम्भू काठमाडौं
पो.ब.नं. ३००३ फो.नं. २७१४२०

वर्ष २४

अंक: १

बु. सं. २५४०

स्वाँयापुन्हि

बुद्धवर्तान

कुम्भूपमं कायमि'मं विदित्वा नगरूपमं चित्तमिदं ठपेत्वा ।
योधेथ मारं पञ्चायुधेन जितं च रक्खे अनिवेसनोसिया ॥

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

यो शरीर माटोको भाँडो जस्तै फुट्ने र मलमूत्रले पूर्णरहेको जानी
शत्रुले नाश गर्न नसकिने शहर जस्तै चित्तलाई बलियो पारी प्रजारूपी
शस्त्रद्वारा क्लेशरूपी शत्रुलाई हराइदेउ ।

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

श्रावस्तीमा रहेका ५०० जना भिक्षुहरू बुद्धसँग ध्यानविधि सिकेर एउटा
टाढाको जंगलमा गए । त्यहाँ जंगलको सँगै रहेका श्रद्धावान् गाउँलेहरूले
उनीहरूलाई त्यहाँ वस्तु आवश्यक व्यवस्था गरिरिए । त्यहाँ श्रद्धाविहीन देवताहरू
रूखमाथि बास बसिराखेका रहेछन् र श्रद्धालु भिक्षुहरूलाई तल राखेर आफुहरू
बसिरहनु अनुचित भएर ती भिक्षुहरूलाई धराई पठाउन राती भयो कि ख्याक
आदि अमनुष्यहरूको रूप देखाउने र विशब्दले कराउने गरे । भिक्षुहरू डराएर
दुख्लाउदै गएको र ध्यानभावनामा मन पनि लगाउन नसकदा तिनीहरू बुद्धकहाँ
गई सबै कुरा बताउन गए । त्यसै बेला भगवान् बुद्धले तिनीहरूलाई मैत्रीचित्त
बलियो पार्ने र शरीर भनेको माटोको भाँडो जस्तो र मलमूत्रले भरिएको हो
भनी मनमा राख्नु भनी यो गाथा बताउनुभएको थियो । भगवान्ले भन्नुभइ
जस्तै गरी क्लेशरूपी शत्रुलाई जितेकाले तिनीहरूलाई सबैले माने र तिनीहरू
अहंत् पनि भए ।

वार्षिक - रु. ६०/-

आजीवन - रु. १०००/-

एक प्रतिको - रु. ६/-

धर्मपरिवर्तनको कुरा

आज नेपालमा धर्मपरिवर्तनको कुरामा ज्यादै चर्चा परिचर्चा भएको सुनिन्छ । नेपालमा बुद्धधर्म र हिन्दूधर्म प्राचीन कालदेखि चलेर आएको भएपनि धर्मस्वतन्त्रता रहेको नाताले यहाँ इसाई, सीख, जैन र मुस्लीम धर्मावलम्बी पनि पाइन्छन् । नेपाल धर्मसहिष्णुतामा नामी देश हो । बौद्ध र हिन्दू दुई धर्म ब्रेलाबेग्लै सिद्धान्तको भएर पनि मिलेर बसेका छन् यो नै सहिष्णुताको ठूलो नमूना हो । यस्तै मुसल्मान र अरू धर्मावलम्बी पनि यहाँ शान्ति कायम गरेर नै बसेका छन् । हिन्दूस्थानमा हिन्दू र मुसल्मान काटमार हुने गरी भगडा गरेको उदाहरण धेरै छन् तापनि हिन्दूस्थानको हिन्दूधर्मलाई प्रोत्साहन दिने नेपालमा हिन्दू र मुसल्मानबीच भगडा भएको देखिँदैन । यहाँ यसरी दुई धर्मावलम्बीबीच भगडा नहुनुको कारण बहुसंख्यक र अल्पसंख्यकको कारण होइन अपितु सहिष्णुता नै हो ।

धर्मपरिवर्तन गर्नुहुन भन्ने नेपालको कानूनमा नै छ र बेलाबहुत धर्मपरिवर्तन गरियो भनी सजायँ भोगाएको छिटपुट कुरा पनि सुनिएको छ तापनि नेपालीहरू त्यसतर्फ त्यति चासो लिने गर्दैनन् । आज धेरै नेपालीहरू चर्चामा जान्छन् र इसाईधर्म प्रचार गर्द्धन अनि हिन्दू ब्राह्मणहरू भिक्षुबनी चीवर पहिरन्छन् भने यहाँ इसाईहरू टुपी पाली हरेराम गाई हिन्दू बनेर हिँदछन् । यिनीहरूलाई कुनै कानून लागिराखेको छैन कि यिनीहरूले तत्काल परिवर्तनका प्रकारलाई त्याग्न पर्नन् ।

धर्म परिवर्तनको परिभाषा दिन गाहो छ पोशाकले धर्म परिवर्तन हुने होइन न त मन्दिर मस्जिदमा जादैमा धर्म परिवर्तन हुन्छ । नक्कली धर्मात्मा धेरै पाइन्छन् यस दुनियामा । यसलाई मनन गरी गरिएर हेत्यो भने कसको धर्मके हो कसैलाई थाहा नै हुदैन । पैसाको लोभमा वा जीवन जिउने बाध्यतामा जो कोही कही गएमा धर्म परिवर्तनकै लागि गएको हो भन्न सक्ने कही स्थिति छ कि छैन त्यसतर्फ विचार गर्नुपर्दछ । एक धर्मावलम्बी व्यक्ति अको धर्मावलम्बीसँग मिसिन गई उनकै धार्मिक कियाकलापसँग घुलमिलिन जाँदा धर्मपरिवर्तन भएको देखिन्छ तर फेरि त्यसले आफ्ने धार्मिक परम्परामा आउँछ कि आउँदै भन्ने कुरा उनको स्वभावले देखाउँछ । अतः कुनै लोभ लालच र बाध्यतामा जाने व्यक्तिलाई छि र दूर दूर गर्नुसँझ आफ्नै धार्मिक कृत्य र परम्परामा केही दोष छ कि भनी हेँने कसैले गरेको छ भने त्यस्ताले आफ्नो समाज र सामाजिक व्यक्तिप्रति नियालेर खोतलेर हेर्नुपर्द्धे कि आफ्नै दोषले आफ्ना मानिस विचलित भएका त होइनन् । फेरि धर्मपरिवर्तन गरायो भनेर अरूलाई दोष दिनेले आफ्नो दोष देखेको छ कि छैन भनी कसैले प्रश्न खडा गरेमा रिसाउने हो कि आत्मसुधारतिर लाग्ने भन्ने कुरामा कुनैपनि वसुधैव कुटुम्बकम् मान्ने व्यक्तिले यस्ता कुरामा निर्णय लिने गर्नुतिर लागेको हुनुपर्द्धे । यस उसले धर्मपरिवर्तनको कुरा कसरी बुभने हो कठिन भइरहेको छ ।

□ □

बौद्धसाहित्य र परम्परामा विद्यमान बुद्धकालीन गणराज्य व्यवस्था

- लुम्बिनीराज शाक्य

बुद्धकालीन आर्यावर्तमा अठार महाजनपद धेरै प्रसिद्ध थिए । ती अठार महाजनपदलाई राजतन्त्रात्मक र गणतन्त्रात्मकरूपमा दुई वर्गमा विभक्त गर्न सकिन्छ । बौद्धसाहित्य अध्ययन गर्दा स्पष्ट हुन्छ कि त्यस बेला गणतन्त्र कमजोर वा समाप्त प्रायः गर्न राजतन्त्र धेरै नै प्रयत्नशील थिए । “अंग” लाई मगधले आत्मसात गरेर “अंग मगध” गरिसकेको र त्यस्तै कोशलले “काशी” लाई आत्मसात गरेर “काशी कोशल” भन्न लागेका थिए । कोशलले कपिलवस्तुमा पनि केही प्रभुत्व राख्ने इच्छा गरिसकेको थियो । त्यति हुँदा हुँदै पनि गणतन्त्रवादी कम शक्तिशाली थिएन ।

आजको उत्तरपृष्ठेश र विहारमा फैलिएका त्यसबेलामा साना ठूला गणराज्यहरू अझ पनि आफ्नो स्वत्व कायम गर्नुमा अत्यन्त सशक्त थिए । ती गणराज्य मध्येमा “पावा” “मल्ल” “विदेह” “लिच्छवि” “शाक्य” “कोलिय” अलकप्प आदि राज्यहरू गणराज्य थिए । तीमध्ये केही गणराज्यहरू धेरै साना थिए । केही अत्यन्त ठूला थिए ।

मतदान प्रक्रियाको जानकारीका लागि यी सबै राज्य अत्यन्त महत्वपूर्ण थिए तर वर्णनको प्रमाणको दृष्टिबाट हेर्दा लिच्छवि, शाक्य, पावा र विदेह गणराज्यहरू महत्वपूर्ण छन् । अरु राज्यहरूको प्रसंग वर्णन त्यतिको छैन । शाक्य गणराज्य गौतम बुद्धको अन्तराज्य भएकोले बुद्धको धर्मप्रचार क्रममा उदाहरण उल्लेख भएर तथा बुद्ध स्वयं प्रजातान्त्रिक अन्तराज्यको परिपाटी भएकोले वहाँको भिक्षु विनय निकम्भा गणतन्त्रात्मक प्रक्रिया भएकोले महत्वपूर्ण भए लिच्छवि शक्तिशाली गणराज भएको र त्यसबेलाका सामाज्य विस्तार गर्न चाहेका श्रेणीय बिम्बिसार तथा

त्यसको छोरा अजातशत्रुसँग धेरै मुटभेद भएकोले, पावामा बुद्धको महापरिनिर्वाण भएकोले त्यहाँको वर्णन धेरै धर्म साहित्यमा सुरक्षित भएको छ ।

यसै धर्मसाहित्यमा सुरक्षित विशेषत: यिनीहरूको विनय सम्बन्धी प्रजातान्त्रिक प्रक्रियाको आधारमा रक्खिल रीस दाविद्र जायसवाल तथा अल्टेकरले बौद्ध गणराज्यमा अपेक्षावस प्रकाश परेको छ ।

कपिलवस्तुमा कोशलराजाले धेराव दिँदा तथा देशद्वार (City edge) खोलिदिन चुनौति दिँदा केही शाक्यहरू देशद्वार खोलि दिने पक्षमा थिए र कोही विरोधमा थिए । देशको क्षमता हेर्दा देशद्वार खोलिनु पर्छ भन्ने र राष्ट्रिय स्वाभिमान तथा आत्समर्पण जस्तो नगर्ने पक्षमा विवाद उठ्दा “संस्थागार” (Parliament house) मा मतदान भएको थियो । अततः बहुमतद्वारा देशद्वार खोलिदिने निर्णय गन्यो । यस प्रसंगबाट स्पष्ट हुन्छ कि गणतन्त्रात्मक राज्यमा अन्तिम निर्णय बहुमतद्वारा हुन्यो ।

कोशलराज प्रसेनजितले शाक्यजातिको गौरवमा आफ्नो रगत समिश्रणका लागि शाक्य जातीय शुद्ध शाक्य स्त्री महारानी बनाउन मांगदा पनि यस्तै संथागार मा भेला भएको थियो र बहुमतद्वारा निर्णय भए जस्तै महानाम शाक्यकी दासीपुत्र छलगारी प्रसेनजितलाई दियो । यस प्रसंगबाट स्पष्ट हुन्छ शाक्यहरू रगत शुद्धिमा आत्माभिमान राख्दै साथै संथागारको निर्णय अत्यन्त गोप्य राख्दथ्यो ।

कपिलवस्तुको संस्थागारमा शाक्यहरू चिन्ता स्वच्छन्द प्रसन्न हुन्ये । एक दर्शन रूपमा गएका अम्बद्ध ब्राह्मणलाई केही सम्मान नगर्दा बुद्धकहाँ समेत उसले त्यो कुरा उल्लेख गरेको थियो । बुद्धले आफ्नो गुण्डमा

चराहरु स्वतन्त्र हुन्छ भन्ने कपिलवस्तुका शाक्यहरू किन आफ्ना सीमागारमा स्वतन्त्रतापूर्वक बसिरहदैन भन्ने जवाफ दिनुभएको थियो ।

महानाम दासीपुत्रीका ओरा विडुडम कपिलवस्तु आउँदा मर्यादा र परिपाटीअनुसार सीमागारमा लैजानुपन्थ्यो । त्यसबेला पनि आजकाल जस्तै राज्यको सम्मान्य व्यक्तिलाई सीमागार (सदन) मा लैजानुपर्दथ्यो । विडुड राजकुमार अरू मावालीको संथागारमा कसरी न जाने ? विडुड संथागारमा गए, तर त्यो गइसकेपछि विडुड बसेको संस्थागारको आशान दूधबाट पखालियो । यस प्रसंगबाट पुष्टिहुन्छ “संथागार” गणतन्त्रात्मक राज्यका लागि अत्यन्त विशुद्ध हुन्थ्यो ।

१५ वर्षसम्म बुद्धधर्मको अध्ययन अनुशीलन गर्नु तथा भारतीय सम्बिधान निर्माण मण्डलको अध्ययन डा. श्रीमराव अम्बेदकरको भनाइ अनुसार बुद्धकालीन कपिलवस्तुका दुई प्रमुख विशेषताहरू देखा पर्दछन् ।

(१) वहाँको भनाइअनुसार प्रत्येक २० वर्ष पुग्ने युवक स्वतः नै संसद सदस्य हुन्थ्यो । (२) संथागारमा मतदानपछि मतदानमा हारखाएको Bill प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिले आफ्नो प्रस्ताव वापस लिनुपर्दछ । यो वास्तवमा बहुमतको सामु आफ्नो अल्पमतको हार स्वीकार गर्नु हो । यदि कुनै सदस्यले आफूले प्रस्तुत गरेको प्रस्तावमा बहुमतद्वारा हार खाएपछि त्यो संघको सामु आफ्नो प्रस्ताव फिर्ता लिएन भन्ने त्यसले देश निकाला वा प्राणदण्डको सजाय भोग्नुपर्दथ्यो ।

कपिलवस्तुतिरको प्रसंगपछि अरू हामी पावा (कुशीनारा) गणतन्त्रतिर विचार गरौँ । महापरिनिर्वाण सूत्रानुसार बुद्धले आनन्दलाई भन्नु भयो, आनन्द जाऊ यस बेला यहाँका सम्भ्रान्त गण संथागारमा जम्मा भएका छन् होलान् तिमी गएर सूचना देउ, आज ती तथागतको गहापरिनिर्वाण हुनेछ । यस प्रसंगबाट आभास पाउँछ, दिउँसोको ४/५ बजेसम्म संथागारको बैठक बस्दथ्यो ।

लिच्छवि गणराज अरू गणराज्यको तुलनामा धेरै ठूलो राज्य हो । त्यहाँको सदस्यहरू ७७०७ थिए । त्यहाँका नागरिकको निम्नि संथागार सदस्यता पाउनु सारै सम्मानको विषय हो । “मंगल पोखरणी” (मंगल प्रस्करणी) मा स्नान गराएर सदस्यता प्रदान गरियो । यो पोखरीको पानी चराहरुले समेत नछोडन् भनेर पोखरीमा जालीले छोपिराखेको हुन्छ ।

अब हामी बुद्धद्वारा विनयमा अपनाउनुभएका पद्धति गणराज्यपद्धतिको भएको ले र प्राप्त प्रत्यक्ष प्रमाणबाट विनय-प्रक्रिया र गणराज्यप्रक्रियाको स्वरूपमा समानता भएको ले विनयपिटकको आधारमा मतदान पद्धतिको चर्चा गर्दछौं ।

मतलाई त्यसबेला छन्द भनिन्छ । छन्दको अर्थ इच्छा हो । काशी प्रसाद जायसबाल छन्दलाई विधि भनुहुन्छ त् यू एन. घोषाल स्वतन्त्रता भन्नुहुन्छ ।

आसन्नपन्नापक (बस्ने ठाउँको प्रबन्धक) देखि लिएर भना छ सबैको नियुत्तर व्यवस्थाको मताधिकारबाट निर्णय गर्दछ । प्रत्येक संस्थागारमा गणनेता (संसदीय अध्यक्ष) हुन्छ । त्यो प्रज्ञा, पौरूष, उत्साह, अनुभव भएको र छन्दको महत्व बुझ्ने व्यक्ति हुनुपर्दछ तर त्यसको चुनाव पनि सबैले मिलेर नै गर्दछ ।

कुनै कुराको प्रस्ताव राख्न चाहिँ संघको सामु बसेर हाथ जोरेर भन्दछ, (किन कि संघको सामुन्ने व्यक्तिको महत्व छैन ।

“संघ, कृपा गरी मेरा कुरा सुन्नुहोस् यदि संघ मलाई समय दिनुहुन्छ भने म एउटा प्रस्ताव प्रस्तुत गर्न चाहन्दू । मलाई केही भन्नु अनुमति दिनुहुन्छ भन्ने संघ मौन होस् संघको मौन नै सम्मति भनेर मान्नेछु ।” यसरी तीन चोटी भनिसकेपछि संघ चूप हेको पुनः प्रस्तावक भन्दछ ।

“संघ मौन छ । संघले मलाई केही बोल्न अनुमति दिनुभएको छ । संघ सुनोस यस राजगृह नगरमा

१०० कीमत्रवहरु मिलेर संघगन गर्नेछन् । त्यस बेला १०० संघ पछि बन्नेछन् । त्यसबेला तीन महीना अर्क चाही दिनु आएर वाधा नदेओस् । यस प्रस्तावमा नक्षत्रिं छ भन्ने संघ मौन रहे । संघको मौनलाई नै नक्षत्रिं भनेर म धारणा गर्नेछु (एवमेतं धारयमि) ।

“संघ सुनोस् संघ मौन छ । तेसोबार पनि संघ मौन छ । अतः म यो प्रस्ताव स्वीकृत भएको छ भनेर नानेछ ।”

मौनमा कसैले केही बोलियो भने मत विभिन्नता नद्को हुन्छ । त्यस्तो भएको बेला मतदानका लागि सल्लाकाग्राहक (Polling Officer) को नियुक्तिका लागि प्रस्ताव राख्दछ । संघले राखेको प्रस्तावित कार्यमा नक्षत्रिं सर्वसम्मत भएको र स्वयं त्यस व्यक्तिद्वारा स्वीकार गरेको खण्डमा त्यस्ता व्यक्तिलाई छन्द सल्लाकाग्राहक बनाउँछ । यो छन्द सल्लाका ग्राहक छन्द (व्यक्तिगत अभिमतको दुराग्रही) भय, दोस, मोह जस्ता दुर्गुण नभएको हुनुपर्छ र छन्द सल्लाकाको महत्व बुझेको हुन्छ ।

छन्दसल्लाका रंगीन स-सानो लाठी हुन्छ । विभिन्न रंगबाट विभिन्न मत जनाउँछ । सल्लाकाग्राहकले यो रंग यस कुराको प्रतीक यो रंग यस कुराको प्रतीक भनेर छन्द दिन अगाडि स्पष्ट गरिकन सल्लाका राखेको ठाउँमा सदस्यहरूमा अवगत गराउँछ । राजा नक्षत्रिं सदस्यहरू छन्दसल्लाका राखेको ठाउँमा जान्छन् र जान्नो विचारको प्रतीक छन्द सल्लाका लिएर आउँछ । र कसैलाई नदेखाइकन न्द सल्लाका जम्मा गरिएको ठाउँमा राखिएन्दू । अनि छन्दसल्लाका रंगानुसार वर्णाकरण गरेर कुन रंगको छन्दसल्लाका धेरै आउँछन् । त्यसै रंगको प्रतीक छन्दसल्लाकालाई वा मतलाई विजय वा पारित प्रस्ताव मान्दछ ।

यस्तो अभिमत नलिइकन पनि कहिलेकाहिं मतदान हुन्छ । आजकाल धनिमत भने जस्तै “विवट्क” स्पष्टतः मत दिने पनि गर्दछ ।

मतदान प्रक्रियामा अर्को एउटा पनि प्रक्रिया बौद्धसाहित्यमा पाइन्छ, त्यो हो “सकण्णजप्पक” । कानमा गएर आफ्नो अभिमत सल्लाका ग्राहकलाई भनु नै “सकण्णजप्पक” हो । यो प्रक्रिया आजकाल देखापर्दैन । यस्तो मतदान त्यस प्रकारको विषयमा हुन्छ जो “मातुगान” अर्थात् यौनअपराधसम्बन्धी हुन्छ ।

बौद्धसाहित्यबाट यो कुरा पनि देखापर्दछ, विभिन्न प्रकारको कुरामा मतदान हुँदा गणको न्यूनतम संख्या हुनुपर्दछ । २० भिक्षुहरू नभइकन प्रत्यन्त देशमा बौद्धसंघको कुनै कार्य हुँदैन । १० भिक्षुहरू नभइकन हिमवन्त प्रदेशमा कुनै संघकार्य हुँदैन । यसबाट आभास पाइन्छ, विषयानुसार संघ गणराज्यमा पनि दुई प्रकारका कोरम हुन्छ होला । जस्तो आज पनि साधारण विधेयक र संविधान संशोधनसम्बन्धी विधेयकमा कोरम बहुमतको संख्या फरक हुन्छ ।

जब कुनै विषयमा धेरै विवाद हुन्छ, कुनै कुराको निर्णय सुस्त हुने जस्तो देखापर्दैन । सबैको दृष्टिकोणमा महत्वपूर्ण जस्तो लागदछ । त्यो बेला विशेष समितिको गठिन गरेर विचार माग्ने गर्दछ ।

संथागारको वादविवादको कुरा शिष्टाचार पूर्ण हुनुपर्दछ । कसैले यस शिष्टाचारलाई भंग गरे दोष लाग्नेछ । त्यस्तालाई केही दिन वा त्यो एक बैठकबाट निष्काशित गर्ने गरिन्छ ।

विरामी भई वा कुनै राष्ट्रिय काममा गएका मानिसले आफ्नो मत पठाउन सकिन्छ तर त्यो स्वीकार गर्ने वा नगर्ने उपस्थित सदस्यहरूको इच्छामा वा अभिमतमा निर्भर हुन्छ ।

संस्थागारमा यसका निर्णयहरू लिपिबद्ध गराउँछ । यसरी लिपिबद्ध गर्नेलाई लिपिक वा लेखक भनिन्छ ।

यही हो, संक्षिप्तमा बुद्धकालीन बौद्ध साहित्यमा पाइएका वर्णनानुसारको गणराज्यको मतदान प्रक्रियाको प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष सूचनाबाट पाएको मतदात प्रक्रियाको विवरण र मूल्यांकन ।

आजका बौद्धदर्शनहरू हिंजोको बुद्धधर्मका रूपान्तरण (महायानको व्यापकता कूटनीतिमा आधारित)

- पुरुष शास्त्रवंश

वैपुल्यवादी अरु कुनै सम्प्रदाय नभई स्वयम् महासाधिक सम्प्रदायको हाँगाबिङ्गको एक उपशाखा भएको सम्बन्धमा माथि चर्चा परिचर्चा भइसकेको छ। यससम्बन्धमा यहाँ अरु चर्चा गरिराख्नु आवश्यक देखिदैन। यदि आवश्यक छ भने यसै वैपुल्यवादीबाट नै महायानको उदय भएको हो त भन्ने शंका उपशंकाबाट आजको अनिश्चितताको कुरा पनि आउने हुन्छ। यस महायानी सम्प्रदायको उदय कसरी कुन सम्प्रादयबाट भयो त्यसका खास खास तथ्य हिंजोआजसम्म उपलब्ध भएको छैन। यस सम्बन्धमा धेरै धारणाहरू छन्। तीमध्ये दुई धारणाहरू विचारणीय भएको पाइन्छ। ती हुन् वैपुल्यवादी नै महायान हुन् र भन्ने तथा महायानीवादी वैपुल्यवादी नभई स्वतन्त्र सम्प्रदाय भएका हुन्। यससम्बन्धमा कथावस्तुको अट्ठकथामा वैपुल्यवादीहरूलाई महाशून्यवाद भनी उल्लेख गरिएको पाइन्छ। यसैलाई आधार बनाई धेरैजसो विद्वानहरू र आचार्यहरूले वैपुल्यवाद नै महायान भएको विश्वास गरेको पाइन्छ। यसबाहेक अर्को भरपर्दो आधार यो पनि छ कि आचार्य नागार्जुन शून्यवादको एक उत्कृष्ट आचार्यहरूमध्येमा एक भएको सर्वविदित पनि छ। यसको विपरीत नेपाली आचार्यहरू र विद्वानहरूको आफै धारणा भएको पाइन्छ। वैपुल्यवाद र अरु कुनै महासाधिक सम्प्रदायको हाँगाबिङ्गबाट महायान सम्प्रदायको उपज भएको नभई, महासाधिक सम्प्रदाय र त्यसको हाँगाबिङ्गको शाखा उपशाखाहरू सबै महायानमा विलयन हुन गएका हुन्। समय, परिस्थिति र मान्यताहरूको आधारमा विचार गर्दा यी

दुवै भनाइहरूमा यथेष्ट आशिक आधार भएको पाइन्छ। यस सम्बन्धमा केहि चर्चा गरौं।

पञ्चापारमिता र सद्धर्मपृण्डरीक ग्रन्थमा वैपुल्यवादीहरूले उल्लेख गरेका बोधिसत्त्वहरू र महासत्त्वहरू कुनै समय र कस्ता परिस्थितिमा उदय भयो त्यसको समिक्षा गर्न आवश्यक भएको छ। स्मरण होस् महासाधिकवाद दोश्रो संगायनामा आफू अपमानित भएको मनस्थिति बोकी थेरवाद अर्हत् भिक्षुहरूको विरोधमा छुटै बृहत् संगायना आयोजित गरेको ऐतिहासिक सम्प्रदाय हो। यस सम्प्रदायको मुख्य विरोध थेरवादी अर्हत् भिक्षुहरू भएको देखिन्छ। यसै विरोधाभास व्यक्त गर्न थेरवाद अर्हत् भिक्षुहरूको विकल्पमा वैपुल्यवादीहरूले आफ्नो ग्रन्थहरूमा बोधिसत्त्व महासत्त्वहरूको प्रादुर्भाव गराउने प्रावधान मिलाएको देखिन्छ। हुनत बुद्धको अनित्य अनात्मा सिद्धान्तको विपरीत थेरवाद अर्हत् भिक्षुहरूले विनयनियम परिवर्तन नै गर्ने शाश्वतता प्रदान गर्ने रवैया प्रति असहमति भएको र संघबाट अलग भई छुटै सम्प्रदाय स्थापित गरेका घटनाहरू पनि नभएका होइन् तर पनि वैपुल्यवादीहरूले चलीएको अर्हत् पदको विकल्पमा बोधिसत्त्व पदको प्रादुर्भाव गरेको कार्य अन्त काल भएको छैन। साथै थेरवादबाट अलग भएका धेरै सम्प्रदायहरूलाई यो वैपुल्यवादीहरूको क्रान्तिकारी परिवर्तन पचाउन सकेन। यससम्बन्धमा सर्वत्र बौद्धसम्प्रदायहरूमा ठूलो टीका टिप्पणी भयो, दामादोल भयो, अशान्तिको वातावरणले छायो। यस्तो बुद्धहरूको भावनालाई सुलभ र शान्त गर्नै उद्देश्यले धेरै अर्हत् भिक्षुहरू र बोधिसत्त्वहरूको उपस्थितिमा गृद्धकूट

पर्वतमा महत्वपूर्ण दोस्रो धर्मचक - प्रवर्तन गरी बुद्धवादको उपदेश दिएको धारणाबाट वैपुल्यवादीहरूले सद्दर्मपुण्डरीक बुद्धवाद गन्थको रचना गरेको देखिन्छ । यस बुद्धवादको मुख्य उद्देश्य थेरवाद, श्रावकवाद र अहंत् भिक्षुहरूको प्रत्यक्ष विरोधभाव व्यक्त गर्ने उद्देश्यले प्रेरित नभई “बोधिसत्त्व” को धारणाबाट जनसाधारणदेखि बहुसंख्यक भिक्षुसमुदायमा उत्पन्न भएको कौतूहल शान्त गर्ने र बोधिसत्त्वको अवधारणालाई मान्यता दिलाउने उद्देश्यले प्रेरित भएको पाइन्छ । वैपुल्यवादीहरूको भनाइअनुसार श्रावकवाद, प्रत्येकवाद र बुद्धवाद यी सबै बादहरू स्वयम् बुद्ध्वारा नै समय, परिस्थिति र भिक्षुहरूको बोधिको क्षमतालाई विचार गरी उपदेश गरेका उपदेशहरू र बादहरू हुन् । यसकारण बुद्धवादको मुख्य उद्देश्य वादवादमा उत्पन्न भएका भ्रम र कौतूहललाई शान्ति गरी सबै बौद्धहरूलाई एउटै बुद्धवादमा आबद्ध गर्ने उद्देश्य देखाएको पाइन्छ । त्यसकारण वैपुल्यवादीहरू अहंत् भिक्षुहरू र प्रत्येक बुद्धहरूलाई बोधिसत्त्वहरूले लक्ष्य बनाए जस्तो सबै प्राणीहरूलाई उदार गर्ने सम्यक् सम्बुद्ध बन्ने धारण राख्नुपर्ने विचार व्यक्त गर्दछ । यसको निमित्त अहंत् भिक्षुहरू र प्रत्येक बुद्धहरूले आफू सम्बन्धकृत सम्बुद्ध बन्न इच्छा गरी प्रणिधान गर्नुपर्दछ । वैपुल्यवादीहरूको अन्तरबाट नै बौद्धहरू एक हुने नामबाट प्रेरित भएको मनस्थिति बोकेको भल्किन्छ तापनि बुद्धवादमा बोधिसत्त्व आचरणलाई अपनाएको जननामबाट श्रावकवादहरू अहंत् आचरण र बुद्धवाद बोधिसत्त्व जाचरण भन्ने प्रष्ट रूपमा भिन्दाभिन्दै भाव जननामबाट भएको जागरण गरायो । यहाँसम्म महायानको जात्यनि भएको पाइन्न ।

इदू विशेष ध्यानमा समाहित हुँदा आँखी भुईबाट जननामहरूले यस लोकमा मात्र होइन विभिन्न सम्बन्धकृत समेत फैलिए जाने विशेष रशिमका जननामहरूका यस विश्वमा अवस्थित कुनै प्राणीहरूले न जन्माउँन बुझ्ननै । उक्त रशिम अरू धर्मावलम्बीहरू

त के कुरा साक्षात् अहंत् भिक्षुहरूले सम्म पनि देख्न र बुभन सक्नुभएन केवल बोधिसत्त्वहरू र महासत्त्वहरूले मात्र देख्न र बुभन सक्नुन्छ । बोधिसत्त्व र महासत्त्वको खास भक्त कहलिएको आचार्य नागार्जुनले समेत यो रशिम देख्न र बुभन सक्नुभएन । वैपुल्यवादी आचार्यहरूले वर्णन गर्नुभएको बुद्धमा देवाधिदेवत्वको असाधारण र कुनै अलौकिक गुणले सम्पन्न भएको खास शक्ति देख्नुभयो । यसको सद्वा आचार्य नागार्जुनले बुद्धले प्रतिपादन गर्नुभएको प्रतीत्यसमुत्पाद धर्मभित्र विभिन्न धार्मिक दार्शनिकहरूको त के कुरा, साक्षात् अहंत् भिक्षुहरू र बोधिसत्त्वहरूले समेत नदेखिएका र प्राणमा ल्याउन नसकेको सापेक्ष शून्यवादको दर्शन पाउनु भयो । यस दर्शनबाट बौद्धजगत्मा मात्र होइन, धर्मजगत्मा मात्र पनि होइन, यस आधुनिक वैज्ञानिक जगत्मा समेत आचार्य नागार्जुनको माध्यमिक शून्यवादको सापेक्ष त विश्वमा नै अनुपम कृति बन्न गयो । यसै कृतिको कारण आचार्य नागार्जुन बौद्धहरूको र धार्मिक जगत्मा मात्र होइन वैज्ञानिक जगत्मा समेत अनुपन दार्शनिक बन्यो र दार्शनिक क्षेत्रमा आचार्य नागार्जुनलाई उत्कृष्ट र एकछत्र समाट बनाइयो । धर्मक्षेत्रमा आफूलाई उत्कृष्ट बनाएको कारण, यसै धर्मको आडमा आचार्य नागार्जुनले आफूले प्रतिपादन गरेको शून्यवाद दर्शनलाई महायानको खास नामकरण गन्यो र अरू यानहरू खास गरी श्रावकयानहरूलाई हीनयानको संज्ञादिन अलिकति हिचकिचाहटको अनुभव देखाएन । जसरी वैपुल्यवादीहरूले खास गरी बोधिसत्त्वलाई अहंत् भिक्षुको विकल्पमा ल्याउँदा आफूलाई असजिलो र हिचकिचाहट महसुस भएको छ भन्ने पाइन्छ अबका दिनहरूमा (आचार्य नागार्जुनको समयमा) यो अवस्था पटकै महसुस भएको छैन । यतिमात्र होइन बोधिसत्त्वको जनमानसमा खास लोकप्रिय बनिसकेको छ । यसै वैपुल्यवादीहरूको बुद्धवादअन्तर्गतको बोधिसत्त्व र आचार्य नागार्जुनको महायानअन्तर्गतको बोधिसत्त्व दुबै

एकै बोधिसत्त्व नाम भएर पनि दुईवादको अलग अलग बोधिसत्त्वभाव भएको पाइन्छ । यसै कारण महायानलाई कसै कसैले बुद्धवादको शाखा भएको बताउँछन् भने कसैले बुद्धवाद नै महायान सम्प्रदायमा विलय हुन आएको भाव व्यक्त गर्दछन् । यससम्बन्धमा चाहे महायानलाई बुद्धवादको शाखा भनू चाहे बुद्धवाद स्वयम् नै महायानमा विलय हुन आएको भनुन् खास सत्य यो हो कि यी दुबैवाद बोधिसत्त्ववाद हुन् । त्यसकारण यो कुनैवादको शाखा वा कुनै वादमा विलय हुन गएको छ त्यो स्वयम् पाठकवर्ग आफैले निर्णय गरून् ।

यस्तो उस्तो, त्यो र ऊको भाव र मान्यतालाई एक कुनामा पन्थाएर मात्र बोधिसत्त्व महासत्त्वको आदर्श र मान्यताको साथ साथै सबै बौद्धसम्प्रदायलाई मान्यता प्रदान गर्न सक्ने बुद्धवादको नामकरण गरेर वैपुल्यवादीले बौद्धजगत्मा लोकप्रियता हासिल गर्न प्रयास गरेको पाइन्छ । बौद्ध सम्प्रदायलाई एकीकृत गर्ने र बोधिसत्त्वको भावलाई विस्तार गर्ने भावनाले प्रेरित भएको बुद्धवादलाई पन्थाएर आफ्नो मान र नामको प्रलोभनको भोकोको रूपमा आफूलाई प्रस्तुत गर्नुका साथै संघैको निम्न धर्म विभाजन बन्ने मनस्थितिले प्रेरित भएको महायान सम्प्रदायको एक छुटै सम्प्रदायको जगेना गर्न किन आचार्य नागार्जुनको एक छुटै सम्प्रदायको जगेना गर्न किन आचार्य नागार्जुनले चाहेको? प्रश्नको जवाफ त्यति सजिलो र साधारण छैन । टल्किएका सबै पदार्थ सुन नहुने जस्तै, नामले मात्र फल मिल्दैन । आचार्य नागार्जुन नामको साथसाथै फलको पनि भोको हुनुहुन्छ । यही भोकोपना नै धर्ममा कूटनीतिको

आधार बन्ने साधन हो ।

आचार्य नागार्जुन महायान भावनाप्रति किन आसक्त र उपादानभाव देखाएको? यसको खास खोजनीति गर्नुभन्दा के महायान र हीनयान नामकरणको पछाडि महान् भावनाको साथसाथै के कूटनीति पनि लुकेको छ? यससम्बन्धमा केही चर्चा हुन खास आवश्यक भएको पाइन्छ । चर्चा र परिचर्चा गर्नुभन्दा पहिले यानको अर्थ के हो? बोलीचालीको भाषामा भन्ने हो भने सवारीसाधन गाडी रिक्सा, टेम्पु, मोटर कार, ट्रक, रेलगाडी, हवाईजहाज, पानीजहाज र जिम्बोजहाज आदि हुन् । यसको खास कार्य सवारी साधनको क्षमता र गतिअनुसार भारी बोक्ने र दूरगतिमा छोटो समयमा धेरै दूरीसम्म पुऱ्याउने इत्यादि । महान् र महा जति हुन्छ त्यति नै ठूलो सवारी हुन्छ । त्यसैले महायान भन्नाले ठूलो रेल, पानीजहाज र जिम्बोजहाजलाई सम्फनुपर्छ । यसको ठीक विपरीत हीनयान भन्नाले आफ्नो भारी आफैले बोकेर जाने भरियालाई जनाउँछ । आचार्य नागार्जुनको भावना पनि यही हो । तुमे हि किच्च आतप्प अख्खातारे तथागता कार्य आफैले सम्पादन गर्नुपर्छ केवल तथागतले मार्ग निर्देशन दिन्छ यो कर्म शुद्धीकरण गर्ने सम्बन्धमा बुद्धले बोलेको महावाणी हो । थेरवादी अहंत् भिक्षुहर बुद्धका अनुयायी हुन् स्वयम् बुद्धले स्थापित गरेका संघका सदस्यहरू हुन् । संसार अनित्य छ । समय वित्तै गयो अहंत् भिक्षुहरू दुर्लभ हुँदै गए ।

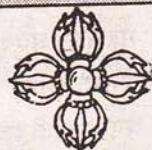

*Hearty Greetings
on the occasion of
2540th.
Birth Anniversary
of Lord
Gautam Buddha.*

We will provide you fast efficient & competitive service on

**STATIONARY SUPPLIES, PHOTO COPIES, BOOK BINDING, SPIRAL
BINDING, RUBBER STAMP, PRINTING AND LAMINATION**

**Also available ELECTRIC TYPEWRITER RIBBON AND COMPUTER
RIBBON REFILLING at good price.**

Bajra Stationary

Tindhara Pathashala, King's Way
Kathmandu, Nepal.

Ph: 410714

विज्ञानपन्थी बुद्धधर्म

- विश्वरामभक्त माथेमा

सिद्धार्थ गौतम कपिलवस्तुके युवराजधिराज थिए, नहाराजधिराज गणराज्य सरकारको मूल शुद्धोधनको इकमात्र पुत्र पैतीस वर्षको उमेरमा उडिसाको उन्नवैलाको तपोवनमा बोधिवृक्षमुनि युवराजले ज्ञान प्राप्त गरे । तब उनी गौतम बुद्ध भए । तीन हजार वर्ष बता उनीलाई विश्वप्रशिद्ध बुद्धको नामले परिचित भएको छ । बुद्ध बुद्धधर्मले अभिप्रेरित छ र यो प्राकृतिक दर्जानको भिजेको प्राकृतिक धर्म हो । जब यिनले जन्म भरणवाट मुक्त भएको निर्वाण प्राप्त गरे पाँच-दश हुँदै बढै उनको बुद्धधर्मका अनुयायीहरू पछि हजारौ हजार पुगे । धर्म भारतको समुद्री किनारा-किनारासम्म पनि कैलियो । भारतबाहिर पूर्वीय संसार यत्र तत्र विभिन्न राष्ट्र राष्ट्रहरूले आ-आफ्ना देशमा नेपालको राष्ट्रधर्म हिन्दू जस्तै बाहिर वर्मा, श्रीलंडा, कोरीयामा बुद्धधर्म राष्ट्रधर्म भनिएको छ । यस धर्मको प्रचारक विशेषतः चान्दन नै थिए, अशोक जस्ता राजाहरूबाट बुद्धधर्मको उचार प्रसार कार्यमा अमानवीय बल मिलेको थियो । भारतको पुरानो मान्यता पाइआएका धर्मावलम्बीहरू त्वावीरूपले आत्तिने भइहाले । बुद्धको शन्ति र अहिंसाको चान्दनपुक्तले राज प्रतिष्ठा चाहने, अश्वमेघ यज्ञाभिलाषी तामाहरूले बुद्धधर्मको खेरो खन्ने भइहाल्यो । श्री ३ नीन्द्रान्वेषको प्रधानमंत्रीतवकालमा बौद्धग्रन्थहरू सबैले कुनैकल दिन सडक सडकमा फ्याँकिदिए । ती ग्रन्थ चाल संयुक्त राज्य बेलायतमा छन् । कोही बुद्धन्दर्कलाई देश निकाला गरिदिए तर लुम्बिनीलाई बुद्धको जन्मस्थल हो भन्ने कुरोबाट निराधार भने गर्न सक्छैन । बुद्ध नेपाल राष्ट्रको हो, सबै शाक्यहरू जस्तै । बुद्धधर्म पनि धर्मावलम्बी तामाड, गुरुड र इत्यादिको हिसाबले राष्ट्रिय धर्म मान्यार्थ छ । चालबाजीले हिन्दूधर्म अनुकूल बुद्धलाई दशअवतारमा

नबौ अवतार माने । पशुपतिनाथको शिरमा रहेको बुद्धलाई पनि परंपराले अनुकूल कुनै पर्वमा फूलले छोपेर राष्ट्रन् पनि तर बुद्धधर्मावलम्बीहरू वेहाशमा सम्प्रदायहरूमा छुटिएर नेपालमा बुद्धधर्ममा ह्रास आएकोमा नेवारहरू अझै पनि चेतेका छैनन् ।

धर्म भन्नाले मानिसको जीवनयापनको आचार विचारमात्र नभई त्यो समाजमा आवद्ध पनि छ तर पनि बुद्धधर्मले जातपातको अंगीकार गरेन । देवीदेवताको पूजा गरेर वा गर्नलाए र आफू सानोबन्न सिकाउदैन निर्भीक भई आत्म सम्मान गर्न सक्नु नै बुद्धधर्मले दिनेगरेको महान्‌ता हो किनभने बुद्धधर्ममा ईश्वरलाई अरू धर्ममा जस्तै सर्वशक्तिमान हुन् भनी परिचय गराउदैन । यस अर्थमा बुद्धधर्मलाई नास्तिक धर्म पनि भनिने गर्दछ तर बुद्धधर्ममा प्रकृति र प्राकृतिक शक्तिको मान्यता छ, गम्भीररूपले त्यसको मान छ । अहं प्रकृति अस्मि बुद्धधर्मले भन्न सिकाउँछ । यसै अर्थमा पाश्चात्य देश, विदेश विज्ञान र विकासमा अग्रगण्य छ । त्यसै भन्न सकिन्दू -

मलाई विश्वास छ म आफैले आफूलाई बनाउँछु ।
आजन मेरो हो बुद्धि, बौद्धिक विचार व्यावहारिक ।
मेरा वान्यव हुन् सबै, सबैका म पनि मैतै रहनेछु ।
प्रकृति म हूँ आफै पनि, तर संयमी, संयमी बनेर नै ।

बुद्धधर्म वास्तविक बुद्ध र संघको प्राकृतिक प्रकृया हो । यसमा २/४ जनाको हैकमले चलेको पाइदैन । तृष्णारहित मानव चिन्तनको प्राकृतिक व्यवहार नै यो धर्मको परम्परा होइन । यसको व्यवहारमा वैज्ञानिक नियम लागिरहेको हुन्छ । त्यसमा मानव निर्भीक हुनुपर्ने हुन्छ र त्यसमा नियम पूर्ण निरन्तरता रहिरहेको पाइन्छ ।

बुद्धधर्ममा मानिसलाई दुःखवाट निवारण गर्ने प्रविधि छ, तथ्यपूर्ण छ। त्यो तथ्य विकृतिरहित अकाट्य प्राकृतिक नियमहरू हुन्। बुद्धको बौद्धिक हिसाबले मानिसमा दुःखका कारणहरू छन्। सकभर जीवनमा दुःख आइनपर्ने आचरण मानिसले अपनाइन सकनुपर्छ। त्यो हो बुद्धको अर्ति- अष्टागिक मार्म अपनाउने। केही गरेर पनि दुःखले लगार्छन् भन्ने कारण पत्तालगाई समयमा नै समयोचित त्यसको निराकरण गर्नुपर्छ। व्यवहारमा सबैसंग प्रेमव्यवहार अपनाउनुपर्छ।

कुरा यो छ 'Tas of Physics' मा व्यक्त भएको गहन कुरो-

He who dwelling in all things,

Yet is other than all things,

Whom all things do not know

Whose body all things are,

Who controls all things within

He is our Soul, the inner Controller,

The immortal.

मानिसले भित्री मनले छानबिन गरेको अनुसार आफ्नो जीवन चलाउनुपर्छ। संयमी हुन सके मानिसले इन्द्रिय समेत सबैलाई प्राकृतिक नियम (मध्यम मार्ग) अपनाई आफ्नो राम्रो अनुकूलमा ल्याउन सकिन्छ। यसै सन्दर्भमा माथेमा हरिभक्तले भन्नु भएको छ।
(लेखेर गएको छ)

थःत थम्हनं म्हमसिकाः दुःखी जुया चोना रे ।

थःत थम्हनं म्हसिकाव सुखी जुया चोना रे ॥

सारांशमा Albert Eienstein को शब्दमा छ-

"By 1922 Eienstein's deep conviention that

Sciene is a relision and philosophy was become more general." मतलब उहिले उहिले जुनसुकै दर्शन पनि समाजको निति निर्देश हुन्थ्यो। अब मलाई १९२२ इ.सं. देखि पताचलेअनुसार विज्ञान नै वास्तविक धर्म हो। त्यो विवाद युक्त छैन।

बुद्धधर्म धरीथरी दर्शनले भिजेको होइन। प्राकृतिक हुनाको नातामा बुद्धधर्म स्वभावैले प्रकृतिवाट वाहिर जान नसक्ने भूत, प्रेत, पिशाचको इत्यादि माथिको विश्वास र कर्म गर्नुपर्छ संग्राममा अघि बढ्नुपर्छ भन्ने धारणा यसमा हुँदैन। माया दया नै सुमार्गको साधन हो। यस्तो धर्म अगाडि बढ्न थालेको ले त्यसबेलाको धर्मले स्वभावतः सहने भएन। H G. Wells को शब्दमा त्यो यसो हो भन्न सकिन्छ- "Even when a man genuinely sacrifice his own happiness in favour of something that he thinks nobler, he is attracts to remain invious of those who enjoy a lower degree of nobility, and this enjoy will, all too often, make those who think themselves cruel and descripton."

आफू ठूलो भएपछि मुनिकालाई दबाउने स्वतः क्रियाशील हुन्छ। त्यसरी नै तत्कालीन धर्मले बुद्धलाई दबाउन खोज्दैछन्। यतिसम्म कि त्यस कार्यमा अनैतिक व्यवहार गर्नुपरेपनि गरेर तर बुद्धधर्म त्यस्तो लपनछपनमा क्रियाशील ह्यैन। प्रकृतिको नियमानुसार यो धर्म अगाडि बढिरहेको हुन्छ।

बुद्ध - पूर्णिमा

- भिक्षु सुदर्श महास्थविर

बुद्ध-पूर्णिमाको तात्त्विक अर्थ हो, बुद्धको जीवनसँग सम्बद्ध पूर्णिमा । नेपालभाषाको सांस्कृतिक भाषामा यो "स्वांयापुन्हि" हो । बुद्ध- धर्मको परम्परा अक्षुण्णता आफूमा विद्यमान मान्ने चक्रमाजातिको भाषामा पनि यो पुष्प-पूर्णिमा हो । जापानी परम्परा पक्षलाई हाना माटचु भन्दछ । तसर्थ स्वांयापून्हि पुष्पपूर्णिमाको प्रयोग र अर्थ बुद्ध - जयन्तीरूपमा गर्न आज हामीलाई अप्यारो जस्तो लागेतापनि निश्चयरूपमा यस शब्दमा निकै गहकिलो र ऐतिहासिक तत्वको प्राचूर्यता र श्रद्धाको सुगन्ध माधुर्यता छ ।

हिमालको काखममा रहेको कपिलवस्तु र देवदहको मध्यवर्ती कानन शालवनबीचको लुम्बिनी उद्यानमा एउटा फूल फुलेको दिन, ३५ वर्षपछि त्यो फूल सम्बोधि - पुष्परूपमा सुवासित भएको दिन र त्यही रूल संघे संघैका लागि प्राणीहरूमा मैत्री, करूणा एवं जहिसाको सुवास दिई निर्वाण भएको वैशाखपूर्णिमा पुष्पपूर्णिमा बुद्ध - पूर्णिमा रहे । सिद्धार्थको जन्मिने वित्तिकै चालिएको सात पाइला कमलको फूलमाथि चलेको वर्णन र बुद्धको प्रतिमा जहिले पनि फक्केको चलन्तरलालमाथि प्रतिष्ठापित गर्ने श्रद्धात्मक आम ज्ञानिना यही फूलसँग भावनात्मक सम्बन्ध राख्दछ । चालकक्षालिलितविस्तर, बुद्धचरित, बुद्धवंश, विनामहानिदानदि बुद्धजीवनीसँग सम्बन्धित प्राचीन चलन्तरलाल बुद्ध जन्मेको दिन, बोधज्ञान पाएको दिन र महापरिनिर्वाणको दिन देउताहरूले फूल वर्षाएका लिए । कूल वर्षको हुनाले यो दिन फूलपूर्णिमा भनियो र यो पूर्णिमाला बुद्धको जीवनमा तीन प्रमुख घटना घटेको हुनाले बुद्धपूर्णिमा भनियो ।

पालिभाषाको शब्दमा भने यस त्रिसंयोगलाई वैशाख-पूर्णिमाको रूपमा याद गरेको छ ।

आसाल्हे पुण्णम ओक्कन्तो,
विसाखे मेव निक्खमि ।
विसाख पुण्णमि सम्बुद्धो
विसाखे परिनिब्बुतो ॥

आषाढा पूर्णिमाको दिन प्रतिसन्धि ग्रहणको निमित्त उहाँ ओर्लनुभयो । पूरा दश महिनासम्म आमाको कोखमा बस्नुभई वैशाख-पूर्णिमाकै दिन उहाँको आविर्भाव भयो । वैशाख-पूर्णिमाकै दिन उहाँ महापरिनिर्वाण हुनुभयो । अर्को एक परम्पराअनुसार महासम्बत् ६९ को वैशाख-पूर्णिमा शुक्रवारका दिन सिद्धार्थको जन्म भएको थियो । बुद्धचरितअनुसार यो घटना पुष्पनक्षत्रमा घटेको हो ।

राजकुमार सिद्धार्थले २९ वर्षको उमेरमा महाभिनिष्कमण गर्नुभयो । ६ वर्षसम्म किं कुशल गवेषी र दुष्कर तपस्या गरी अन्ततः मध्यम मार्ग अपनाइकन ध्यान गर्नुभयो । प्रथम, द्वितीय, तृतीय र चतुर्थ स्तरको ध्यानमा अर्थात् वितर्क, विचार प्रीति, सुख र एकाग्रताको कार्यमा एकै क्षणमा सुख एकाग्रताको चतुर्थ ध्यान गरी अन्तत शान्ति अनुभव गरेर प्रतीत्य समुत्पाद धर्म साक्षात्कार गर्नुभयो । जन्ममरणको भव संसारको यथार्थता बोध गर्नुभयो । संस्कार क्षय गर्नुभयो । सदासर्वदाको लागि तृष्णाबाट मुक्ति पाउनुभयो । बोधिसत्त्व त्यस प्रातः कालको सूर्योदय साथ उहाँ सम्यक् सम्बुद्ध हुनुभयो । महावंशको शब्दमा मगध देशमा उरुबेलामा बोधिवृक्षमुनि वैशाख-पूर्णिमाको दिन महामुनिले उत्तम बुद्धज्ञान प्राप्त गर्नुभयो ।

बुद्धजीवनीसम्बन्धी सबै प्राचीन स्रोतहरूमा प्रसिद्ध एक कथा प्रसंग छ । यस्ता नजिकैको एक श्रेष्ठी पुत्रीले उटा पीपल रुखमा भाकल गरी राखेकी थिइन् । मेरो विवाहपछि समयमा तै म आमा बन्न सकूँ र त्यो पनि छोरोको आमा बन्न सकूँ । श्रेष्ठी पुत्री सुजाताको त्यो इच्छा पूरा भएको थियो र प्रतिवर्ष जस्तै छैठौं वर्षको वैशाख-पूर्णिमाको दिन रुखमा पूजार्थ प्रातः कालमा तै आफ्नी दासीलाई सफा सुधर गर्न पठाएकी थिइन् । संयोगको कुरा हो, बोधिसत्त्व पनि भाकल गरीराखेको त्यही पीपल रुखमुनि आएर बसिरहनुभएको थियो । दासीले उहाँलाई देख्दा केही करै नसोची आफ्नी मालिकनी कहाँ गाएर भनिन् - हजुरको बलि ग्रहणका लागि स्वयं वृक्षदेवता मानवरूप धारण गरी रुखमुनि बसिरहनु भएको छ । दासीको कुरा सुनी सुजाताले हिंसायुक्त बलिको ठाउँमा पायास अर्थात् क्षीर दान गर्ने निधो गरिन् । वृक्षदेवता भनी बोधिसत्त्व सिद्धार्थलाई क्षीर भरिएको सुवर्णपत्र समर्पण गरिन् र प्रार्थना गरिन् हे देव, मेरो जरुरी आकांक्षा हजुरबाट पूरा भयो । त्यस्तै हे देव, हजुरको पनि कुनै चाहना छ भने त्यो पूरा होस् ।

अविदूरे निदान वर्णन गर्दै, सिद्धार्थले क्षीर ग्रहण गर्नुभई संध्याकालमा सूर्य छैदै मार विजय गरी प्रथम याममा पूर्व जन्मको ज्ञान, दोस्रो याममा दिव्यचक्षु र तेस्रो याममा प्रतीत्यसमुत्पाद ज्ञानमा विचरण गर्दै अरुणागमन बेला सर्वज्ञ ज्ञानमा पुग्नुभयो । महावंश स्पष्ट उल्लेख गर्दै, उरुबेलाको बोधिवृक्ष मुनि वैशाख-पूर्णिमाको दिन महामुनिले बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो ।

महासम्बत् १०३ वैशाख - पूर्णिमा बुधवारको दिन परेको थियो । बुद्धचरितले रात्रीको चतुर्थ प्रहर चराचर शान्त भएको उषा कालमा उनी ध्यानले अविनाशी पद एवं सर्वज्ञत्व प्राप्त गर्नुभएको वर्णन गर्दछ । यसरी बुद्धत्व प्राप्ति वैशाख-पूर्णिमाको दिन परेको कुरा सूर्योदयदेखि सूर्योदयसम्मको प्राचीन

गणनापद्धति अनुसार हो । आजकालको A.M. र P.M. को दिन गणनाअनुसार होइन ।

बुद्धले ४५ वर्षसम्म गाउँ, नगर, निगम र जनपदहरूमा चारिका गर्दै उपदेश गरे । दार्शनिक चिन्तकहरू हुने र नहुने व्यवस्थाबाट शोषित पीडित जनतामा ईश्वर तथा कर्मको अनेकवाद र आस्थामा दिग्भ्रममा परेका, 'नेतृत्ववर्ग श्रमण, अचेलक, तापसी, निग्रन्थ ऋषिमुनि र जनताहरू, श्रोतशक्ति सम्पन्न वर्ग र यस वर्गका विभिन्न स्तरका समूहहरू, धर्म र मंत्र सिद्धिका नाउँमा दैडिरहेका भक्तहरू, संतान नभएर र भएर पनि लालित उत्पीडित भएका महिलाहरू, अनेक शारीरिक र मानसिक रोगबाट पीडित प्राणीहरूको बीचमा बुद्धले शील, समाधि र प्रजाको सन्देश सुनाउनुभयो । एक दिन चापाल चेतियको शीतल छायामा माघ शुक्ल पूर्णिमाको दिन बुद्धबाट आयुसंस्कार परित्याग गर्नुभयो । तीन महिनापछि तथागतको महापरिनिर्वाण हुने सूचना भिक्षुहरूलाई दिनुभयो । ठीक तीन महिना पछिको वैशाख शुक्ल पूर्णिमाको दिन हिरण्यवती नदी पारी मल्लहरूको शाल बनमा शाक्यमुनि बुद्ध महापरिनिर्वाण हुनुभयो । महावंशको शब्दमा पञ्चनेत्र (मंस, दिव्य, प्रज्ञा, बुद्ध र सम्पत्त नेत्र) बुद्धले ४५ वर्षसम्म सबै लोकहित काम गरेर वैशाख-पूर्णिमाको दिन कुशीनगरको श्रेष्ठ जोडा शालको बीचमा संसार दीप निभाउनुभयो । बुद्धको अन्तिम शिष्य बन्न आएको त्रिदर्शी सुभद्रले बुद्धको निर्वाण प्राप्तिको घडी आएको र प्रतिपद चांदनीको उपमा दिएको प्रसंग पनि यहाँ स्मरणीय छ । अर्को प्राचीन अभिव्यक्तिअनुसार आकाश अनभ्र भएतापनि पूर्ण चन्द्रमा त्यहाँ भएतापनि अंघकारले छायो । मंदार आदि फूल भर्न थाल्यो । यसरी बुद्धको महापरिनिर्वाण पनि वैशाख-पूर्णिमा मंगलवारको दिन महासम्बत् १४८ मा भएको थियो ।

वैशाख-पूर्णिमा बोधिसत्त्व सिद्धार्थका जन्मजयन्ती

जन्मोत्सव हो । सिद्धार्थको जन्मको उत्सव सबभन्दा पहिले उनको जन्मस्थल लुम्बिनीउच्चानभा जन्मजयन्तीको रूपमा मनाएको थियो । साथै कपिलवस्तु र देवदहनिवासीहरूले पनि त्यो जन्मजयन्तीको खुशियाली मनाए । वैशाख-पूर्णिमाको दिन बोधिज्ञान पाइकन बोधिसत्त्व सिद्धार्थ बुद्ध भएको बुद्धजयन्ती हो । वैशाख-पूर्णिमा शाक्यमुनि तथागतको महापरिनिर्वाण भएको श्रद्धादिवस हो । यो त्रिसंयोग वैशाख-पूर्णिमा चिरस्मरणीय, चिरप्रेरक र चिरसंवेगदायी पुण्य दिवस हो । बुद्धको महापरिनिर्वाणको याद गर्ने इत्येक वर्ष एक-एक धर्को तान्ते परम्पराको विकसित रूप पछि बुद्ध सम्बत् भयो । नेपालको एक पुस्तक

हेवज्ञतन्त्रको पुष्टिकामा भगवतो शाक्य सिंह परिनिवृत्त शत १८११ वर्ष ११ मास ४ दिवस उल्लेख पाइएको छ । साथै शकाब्द १९९४ को उल्लेख गणनानुसार भन्ने भउ नेपालको तान्त्रिक ग्रन्थ सार्ने पण्डितहरूमा महापरिनिर्वाणको बुद्धसम्बत्को परम्परा वि.सं. ५६२ सम्म रहेको स्पष्ट बोध हुन्छ ।

आउने वैशाख २१ गते शुक्रवारको दिन मनाइने वैशाख पूर्णिमा २६२० औं सिद्धार्थको जन्मजयन्ती २५८५ औं बुद्ध जयन्ती र २५४० औं तथागतको महापरिनिर्वाण दिवस हो । यस त्रिसंयोगको दिनलाई समष्टिगतरूपमा व्यावहारिक रूपमा हामी २५४० औं बुद्धजयन्ती भन्दछौं ।

२५४० औं
बुद्ध जयन्तीया उपलक्ष्य भिंतुना देखाया

शुभ-कामना

बौद्ध संस्कृत विद्यार्थी संघ, यल पाखे
लय-लय-पतिकं पिदना च्वंगु
बुद्ध धर्मया पत्रिका
“बौद्ध संदेश”
ज्ञनः बुद्ध धर्म सम्बन्धी ज्ञान
ध्वीका दिसैः/ विज्याहुँ

ज्ञाहक शुल्क : दरच्छया ५०/- तका
स्वार्थीकरण शुल्क : दरच्छया ६०/- तका

संस्था : १) सुमात फिल्म डेस, नक्कहिल यल, फोन : ५२११११
२) बौद्ध संस्कृत विद्यार्थी संघ, न्याखाचोक, यल

बुद्ध संवत् २५४० क्यंगु

लसताय्
सकल नेपालीपिन्त
दुनुगलांनिसे

भिंतुना

नमस्ते एटोर्स

१०/४५८ केल, मासंगल्ली
फोन : २२३७९८, २२३६६९

बुद्ध धर्म र थाइलैण्डको राज्य

- मित्र सुशोभन

थाइलैण्ड परिचय -

मित्रराष्ट्र थाइलैण्ड दक्षिणपूर्व एशियाको प्रमुख ढोका र अग्रगण्य प्रगतिशील देशको रूपमा चिनिन्छ। बैंकक यसको राजधानी हो जसलाई थाईहरूले "कुंगथेप फ्रा महानखन्" भन्दछ्। हाल थाइलैण्डमा करिव ६ करोड जनसंख्या छ भने यसको क्षेत्रफल ५१३, ११५ प्रतिवर्ग किलोमिटर छ। थाइलैण्ड बर्मा, लाओस, चीन, मलेशिया र क्याम्बोडिया देशहरूको बीचमा अवस्थित छ। त्यहाँ गर्मी, वर्षा, र जाडो गरी तीन मौसमहरू पाइन्छन् भने राष्ट्रभाषा थाई सबैले बोल्छन्। शिक्षित व्यक्तिहरूले अंग्रेजीभाषा राम्ररी बोल्छन्।

धार्मिक दृष्टिकोणले १४.८२ प्रतिशत बौद्ध, ४ प्रतिशत इस्लाम, ०.५५ प्रतिशत इशाई र ०.६३ प्रतिशत अन्य धर्मावलम्बिहरू छन्। हाल थाइलैण्डमा नेपालमा भई समैधानिक राजतन्त्रात्मक सरकार कायम रहेको छ। राजनैतिक दृष्टिले त्यहाँ ७६ वटा अञ्चलहरू छन् जुन फेरी आम्फअ (जिल्ला) ताम्बल (टोल) र म्हूबान् (गाउँ) मा विभाजित भएका हुन्छन्। यहाँको राष्ट्रिय झण्डामा तीन रंग पाइन्छन् - रातो, सेतो र नीलो जुन राष्ट्र, बौद्धधर्म र राजाको प्रतीकका रूपमा मानिन्छ।

हाल काठमाडौं र बैंककबीच नियमितरूपमा हवाई उडान हुन्छ भने नेपाली दाजुभाइ दिदी बहिनीहरू थाइलैण्ड घुम्न जान रुचाउँछन् भने थाईहरू नेपालको हिमालय र बुद्धको जन्मभूमि लुम्बिनीमा तीर्थयात्रा गर्न धेरै रुचाउँछन्।

थाईजातिको उत्थान -

आजभन्दा करिव ७ वर्षअघि वर्तमान थाइलैण्डको

राजधानीलाई सुखोथाई भनिन्थ्यो। सुखोथाई नै सर्वप्रथम थाई राष्ट्रको स्वतन्त्र अस्तित्वको रूपमा देखापरेको थियो। योभन्दा पहिले थाइजातिहरूका पूर्वजहरूलाई ताई भनिन्थ्यो र ती ताईहरू पछि थाई याई र थाई नअय् अर्थात् ठूला र साना थाई समूहमा विभाजित भए। ठूला थाईहरू अझै पनि आसाम र लाओसलाई थुपै पाइन्छन्। सानाथाईहरू नै वर्तमान थाई हुन् थाईसंस्कृतिमा विशेषगरिकन क्याम्बोडियाको र वर्माई धार्मिक रीति रिवाजबाट धेरै प्रभावित भएका पाइन्छ। थाईहरू पहिले देखिनै स्वतन्त्र प्रिय थिए।

थाईराजाहरूको देन -

राजा खुन् फअ रूअङ्ग नै थाइलैण्डका पहिला राजा थिए। वहाँले आफू र आफ्ना अनुयायीहरू क्याम्बोडियाको प्रभावबाट अलमिगएर एक स्वतन्त्र अस्तित्व कायम गरी सुखोथाई राज्य स्थापना गर्नुभएको थियो। यो घटना इ.स. १२५० मा घटेको थियो। वहाँ बुद्धधर्म मान्ने राजा थियो। राजा खुन् फअ रूअङ्गलाई नाति राजा रामश्वांहाइङ्गको पालामा थाईदेशबाट द्रुतगतिले विस्तार भैसकेको थियो भने वहाँकै पाल श्रीलंकामा प्रचलित स्थविरवादबुद्धधर्मलाई अपनाएको राष्ट्रिय स्तरमा बुद्धधर्मलाई प्रचार प्रसार गर्नुभयो। राजा स्वयम्भले धार्मिक दिन र पर्वहरूमा राजपरिवार गण्यमान्य र अन्य जनसमूहको नेतृत्व गरी वरिष्ठ भिक्षुसंघ सन्मुख बुद्धधर्म र संघको शरणसहित पञ्चशील ग्रहण गरी बुद्धको उपदेश आदरपूर्वक सुन्ने गरिन्थ्यो। त्यसपछि दान प्रदान र उत्सव मानिन्थ्यो। जुन अद्यावधि पनि कायमै रहेको छ।

राजा रामखामहाइङ्ग धार्मिक प्रवृत्तिका व्यक्ति विभन्न वहाँकै पालामा थाईभाषाको लिपि सृजना भएको प्रथम शिलास्तम्भ स्थापना भएको थियो जुन वर्तमान

थाई राष्ट्रिय संग्रहालयमा सुरक्षितसाथ राखिएको छ । थाई जनजीवन भन्नु नै त्यस्ताकामा बौद्धविहारको वरिपरि धुमिरहने गर्थे । राजा स्वयम्भूत नेतृत्वमा भव्य बौद्धविहारहरू र बुद्धप्रतिमाहरू निर्माण गर्ने गर्दथे । राजा र प्रजा एउटै ठूलो परिवारको रूपमा रहन्थे । राजा रामशामहासङ्को उद्घानमा एक ठूलो घण्टी भुण्ड्याएको हुन्थ्यो जुन कुनै पनि व्यक्तिले राजाबाट तत्कालै न्याय निशाफ पाउनको निमित्त बजाउँथ्यो ।

सुखोथाई राज्यका महान् राजा रामखामहासङ्क कै नाति राजा लअय ताईको राज्यकालमा स्थविरवाद बुद्धधर्मको प्रचार चरम सीमामा पुगेको थियो । राजा लअय ताई स्वयं पनि श्रद्धाभक्तिपूर्वक भिक्षुसंघको तर्फबाट भिक्षुत्व ग्रहण गरी केही अवधिसम्म बौद्धविहार मै वस्नुभयो । यसरी राजासमेत भिक्षु हुने परम्परा थाइलाण्डमा बसे जुन अध्यावधि चलनमा आएको छ । यही राजाले एक नयाँ धार्मिक ग्रन्थ त्रैभूमिक कथा भन्ने महाकाव्य लेख्नुभएको थियो जसमा बौद्ध आदर्श जीवन विस्तृतरूपमा व्याख्या गरिएको छ । यसरी बौद्ध भिक्षुसंघ र थाई नरेशको धनिष्ठ सम्बन्ध रहयो र त्यसरी नै पछिसम्म रहिआयो ।

सुखोथाई राज्यको प्रभाव कमजोर हुँदै गएपछि ज्योध्या राज्यको विस्तार हुन थाल्यो जसको नेतृत्व खुन फअ इन्द्रदिसले गर्नु भएको थियो । त्यस युगका चौरै राजाहरूले सुखोथाई राज्यकै धर्म र राज्यव्यवस्था नै कायम गरिरहे । राजा फाचाउ त्रैलोकनाथ अथवा चाउ चाउ सअङ्गधर्म धेरै नै धर्मात्मा थिए । वहाँको चौरै बुद्धधर्मको प्रचार निकै प्रभावशाली भएको थियो । राज्यका ठूल-ठूला कार्यहरूको शुरूमा सपथग्रहण चौरै भिक्षुसंघ र बुद्धप्रतिमा अगाडि राखी गर्न थाले । बौद्धविहारहरू, बौद्धशिक्षाहरू तथा बौद्धग्रन्थहरू र चौरै-हरू ठूलो परिमाणमा बन्न थाले ।

ज्योध्याराज्य ४६७ वर्षसम्म चल्यो । बुद्धधर्म धेरै चलन भयो । राज्यको संरक्षण र सम्बर्धन बुद्धधर्मको

लागि राम्ररी प्राप्त भएको थियो तर अन्तमा इ.स. १८६७ मा वर्माको आक्रमणबाट अयोध्या राज्यबाट नै भयो जसको परिणाम स्वरूप थनबुरी राज्यको शुरूआत भयो ।

थनबुटी राज्यको प्रथम राजा फ्रां चाउ टाकसिन पहिले अयोध्याराज्यको एक ख्यातिप्राप्त महास्थी थिए । वहाँकै नेतृत्वमा फेरी थाई राज्यको एकीकरण भयो । वहाँ एक कुशल राज्य संचालकका साथै बुद्धधर्मका संरक्षक पनि थिए । फ्रां चाउ टाकसिनको नेतृत्वमा पुरानो थाईसंस्कृत फेरी फस्ताउन थाल्यो । राज्यको विस्तारका साथ-साथै बुद्धधर्मको पुनरुत्थान हुँदै गयो । १५ वर्षको राज्यकालपछि जनताहरूले फ्रां चाउ ताकासिन राजाले राज्यको कोषबाट धेरै धन सम्पत्ति धर्म कार्यमा खर्च गरे र अन्धभक्ति र अन्धश्रद्धाले व्यवहार गर्न थाले भनेर विद्रोह गरे जसको कारणले गर्दा उसको शासनकालकै अन्त भयो । अर्को एक महारथी फ्राया चक्रीले त्यस अनिश्चित अवस्थालाई सम्भालेर चक्रीवंशको वर्तमान शासन चलाए यसको राजधानी वर्तमान बैंककमा बस्यो । त्यस बेलादेखि अहिलेसम्म नै जना चक्री राजाहरूद्वारा शासन चली आइसकेको छ ।

चक्रीवंशका सबै राजाहरू पनि बुद्धधर्म श्रद्धापूर्वक मान्नै नै भए । राज्यको विस्तार भए भै बुद्धधर्मको प्रचार प्रसारमा पनि धेरै सुधार भयो । बौद्धग्रन्थको समापना भयो । भिक्षुहुनेहरूको संख्या धेरै बढे । राजा र राजकुमारहरू पनि केही अवधिसम्म भिक्षु भएर धार्मिक जीवन यापन गर्ने प्रथाले गर्दा बुद्धधर्मको गौरव ज्यादै माथि उठेको थियो । यहाँसम्म कि चक्री राजा राम चौथो २७ वर्षसम्म पनि सक्रिय भिक्षु भएर पछि राजा हुनुभयो जसले गर्दा थाइलैण्ड देश र बुद्धधर्मको गरिमा धेरै उच्च भएको थियो । यसै चक्रीवंशका राजा राम पाचौंद्वारा महामकुट राजविद्यालय र महाचूलालंकार राजविद्यालय जस्ता

बौद्ध उच्च शिक्षा हासिल गर्ने शैक्षिक संस्थाहरू स्थापना भए, बुद्धधर्म संघ संस्थाको सुव्यवस्था होस् भनेर कानूनी मान्यता दिई कानून पारित गर्ने कार्यहरू पनि भए। १९३२ मा राजनैतिक परिवर्तन आएको हुनाले राजा सम्बैधानिक अभिन्न अंग भएर बुद्धधर्मको अनुयायी हुनुपर्ने कानूनी प्रावधान पारित भयो। जनताहरूमा मात्र स्वइच्छाले धर्म ग्रहण गर्न सकिने प्रावधान भयो। यसरी बुद्धधर्मलाई राज्यधर्म नै मानिआएको प्रमाणित हुन्छ।

थाईराजा वा सरकार र बुद्धधर्मको बीच विद्यमान घनिष्ठ सम्बन्धबाटे जति व्याख्या गरेपनि कमै होला। यहाँ यति नै भन्न उपयुक्त होला कि जब बुद्धधर्ममा ह्रास आउँछ तब राजाको सहयोग अपेक्षा गरिन्छ भने जब राजालाई जनताको बल वा समर्थन आवश्यक हुन्छ तब बौद्धसंघको सहयोग लिने गरिन्छ। राजा र

धर्मवीच यसरी नड र मासुको सम्बन्ध भै गहिरो छ। थाइलैण्डमा त्यसकारण देश, धर्म र राजा यी तीनै अंग अभिन्न अंग हुन गएका छन् र एकले अर्कोलाई सहयोग र समर्थन गरिन्छ।

आज थाइलैण्ड एक त्यस्तो बौद्धदेश भएको छ जहाँ तीन लाखभन्दा बढी पहेलो चीवरवस्त्र लाउने भिक्षुहरू रहन्छन्, बीसौं हजारभन्दा बढी बौद्धविहार हरू पाइन्छन् भने विभिन्न देशका विद्वान्‌हरू थाइलैण्डमा गएर बुद्धधर्मको अध्ययन तथा अभ्यास गर्न जान्छन्। विश्वकै एक ठूलो बौद्धअध्ययन केन्द्र थाइलैण्ड हुन पुगेको छ। राजधानीहरू फेरे, राजाहरू बदलिए, राजनैतिक उथलपुथल भए तैपनि बुद्धधर्म निरन्तर रहिरह्यो। यही नै थाइलैण्ड र थाइहरूको विशेषता हो।

**कृष्ण पाउरोटीको सहभागितामा कृष्ण बिस्कुट कम्पनी प्रा. लि. को
अनुपम स्वाद र सन्तुष्टिका विस्कुटहरू सर्वत्र बजारमा उपलब्ध छ।**

कृष्ण बिस्कुट कम्पनी प्रा. लि.

कृष्ण पाउरोटी चोक, कमलपोखरी, काठमाडौं
पो. ब. नं. ३४०६, फोन नं. ४११४५२, ४१००६७

कृष्ण

आँखा उधारी हेवु

- भिक्षु कर्मशील

भो अब कति सुत्ते स्मृति हुनुपच्यो, जगत्को हित हुने गरि लानुपच्यो ।

छलकपट गर्ने गरी रक्षा हुने भएमा, चकवर्ती राजा हुने कार्य गरौं है ।
लुकिछिपी गरेको पापले जय भएमा, बुद्धलाई पासोथापी बाँधि राखौं है ।

चौरासी लाख प्राणीमध्ये मनुष्य जसमा चैतन्य नहुने मानिस होइन है ।
प्रिय मित्रजन हामीले द्वेषभाव छोडी, प्राचीनको ऐना देखाउन जाओं है ।

धनजन सम्पति जे छ इन्द्रजाल नै संझी, मायामोह पक्का नै छोड्ने गरौं है,
चौरासी हजार समाधि योग गर्ने गरी, मोक्षमार्ग पत्तालगाइ नै हेरौं है ।

हे धर्ममित्र हो ! क्षान्तिको कवच लगाई, त्रिविध संग्रामतर्फ लाग्ने गरौं है ।
शीलधन ठड्याई करुणावाण सोभूयाई, द्वेषव्याघ्रलाई नै ताकेर हानौं है ।

चैतन्य सिंह बनाई धर्मभेरी बजाई, तृष्णा जम्बुकलाई तर्साइहालौं है ।
ध्यानकेन्द्रित गरी वीर्य पराक्रम गरी, चतुर्वर्ग फलजति टिपिहालौं है ।

अशरण प्राणीलाई ज्ञानदिएर, चतुरार्य सत्यको ऐना देखाऔ है ।
लाज, माया र आशा जति सबै छोडेर, जन्म, मरण कैदबाट मुक्त होओ है ।

नजानेतापनि ज्ञानको कुरा बुझ्ने गरौ, आशा यति हाम्रो मूलजति क्षमा है ।
कर्मशील भिक्षुको प्रार्थना संझनागरी, बुद्धको शरणमा गइनै हालौं है ।

- अनु. दिव्यरत्न तुलाधर

८४० औं बुद्ध जयन्तीको
उपस्करणा विश्वमा शान्ति फैलिरहोस्
यहि हात्मा
थुम-कान्ता

ग्लोबल फ्रेट प्रा. लि.
लालदरवार, पो. ब. ३१६६, काठमाण्डौ
फोन : २२३८७६, २४४३५४

३८

वैशाखमहोत्सव

- भिक्षु श्रद्धानन्द

वैशाखपूर्णिमालाई विसंयोग दिवस भन्दछ । बुद्धको सम्बन्धमा बौद्धहरूले वैशाखमहोत्सवलाई विशेष महत्व राख्छ छन् । कुनै देशमा बुद्धको महापरिनिर्वाण दिवसको रूपमा मनाइन्छ भने कुनै देशमा जन्मजयन्तीको रूपमा मनाइन्छ । कुनै देशमा सम्बोधिदिवस भनेर मानिन्छ तर अहिले सम्म २५४० औं बुद्धजयन्ती मनाउँदै आइरहेको यथार्थमा बुद्ध महापरिनिर्वाण हुनुभएपछि वहाँको स्मृतिमा वहाँप्रति श्रद्धा राखी मनाउने गरेको महापरिनिर्वाण दिवस हो । नेपालको दक्षिण पश्चिम तराई देवदह र कपिलवस्तुको बीचमा पर्ने संवेजन अनित्य दुःख, अनात्म देखाउने वैराग्य, गर्न योग्य चार भूमिमध्ये पहिलो पुण्यभूमि लुम्बिनीउच्चान्मा बुद्धको जन्म भएको थियो ।

वैशाख पूर्णिमालाई नेपालभाषामा स्वांयापुन्हि भन्दछ । यो वसन्तऋतुमा पर्दछ । यो मौसममार्भ खर्वर नयाँ राम्रा राम्रा सुगन्धित फूल फुलेका हुन्दछ । जतातै हरियाली छाएर रमाइलो वातावरण देखिन्छ । त्यति बेला नेपालमा बुद्धजयन्ती मनाइसकेको थियो किनभने शुद्धोदन महाराजले आफ्नो धेरै वर्षअधिको पुत्रप्राप्तिको आकांक्षा पूरा भएको ले आफ्नो नवजात पुत्ररत्नको लुम्बिनीदेखि कपिलवस्तुसम्म भव्य शोभायात्रा गरी दरबार भित्र्याएका थिए । यस किसिमले पहिलो बुद्धजयन्ती कपिलवस्तु र देवदहबासीहरूले मनाए ।

राजा शुद्धोदनको महापुरुष लक्षणले मुक्त पुत्ररत्न जन्मेको खुसीको खबर सुनेर असित ऋषि बालकको दर्शन गर्न आए । ऋषिले बालकको महापुरुष लक्षण देखेपछि हर्षोल्लसित भएर हाँसे तर पछि फेरि दुखित भएर रोए । यो घटना देखेर राजाको मनमा चिसो पस्यो र राजाले ऋषिसँग हाँसेको कारण र रोएको कारण सोधनुभयो । ऋषिले उत्तर दिए कि यो

बालक चार निमित्तको दर्शन गरेपछि वैरागी भई संसारबाट पलायन भएर जानेछ र प्राणीहरूको उपकार तथा उद्धार गर्नको लागि सांसारिक दुःखको वारेमा बोध गरी बुद्ध हुनेछ भन्ने लक्षण देखिएको ले हर्ष लागेर हाँसेको हुँ । त्यो बुद्धचर्या आफ्नो वृद्धावस्थाले गर्दा हेर्न नपाइने भएको ले बिलौना गरेको हुँ ।

राजाले ती चार निमित्त - बुद्ध, रोगी, मृत्यु र भिक्षु राजकुमारको दृष्टिमा नपरोस् भनी अनेक व्यवस्था गरे । सिद्धार्थ कुमारले राजदरबारमा सौन्दर्य र सुखमात्र हेरेर ऐस आराम भोग विलास र संस्कृतिमा २९ वर्षसम्मको जीवन बिताउनु भयो । उनन्तीसौ वर्षमा वहाँमा कुनै प्रकारले सत्यको आभा देखाप्यो र त्यसपछि वहाँले तीन बटा ठूल ठूला प्रश्नहरूको उत्तर दिनमा आफ्नो जीवन लगाउने प्रण गर्नुभयो । कहाँबाट हामी आयौ । हामी यहाँ किन छौं ? र हामी कहाँ जादै छौं ? यो निर्णय चार विशेष ध्यान दिन योग्य घटनाहरूको परिणामस्वरूप आयो । असितले उल्लेख गरेका चार निमित्तहरू जसले वहाँका मनोयोगमा बाध्य गरायो, जरा, व्याधि, मृत्युका कठिन प्रश्नहरू हुन् किन मानिसहरू बूढा हुन्दैन् व्याधि कहाँबाट आउँछ जसले मानिसहरूलाई क्षणिक सुखबाट पनि बच्चित गर्दछ । मृत्युको खटमाथि पल्टिरहेको त्यो चिसो शान्तरूप के हो ? के चेतना मर्दछ के मृत्यु सबै कुराको अन्त हो अर्थात् के यो मुक्ति परलोक जान खोलिरहेको द्वार हो ?

यी प्रश्नहरूमा युवक कुमारले गम्भीररूपले सोच्नुभयो तर वहाँले आफू बुद्ध नभएसम्म उत्तर पाउन सक्नुभएन । तब चौथो निमित्त एक भिक्षु आयो उसको चेहरा शान्त, दान्त, जरा, व्याधि मृत्युबाट मुक्तिको विश्वसनीय, तरुण कुमारलाई प्रभावकारी भयो । पवित्र

अद्येय भिक्षुको उदाहरणद्वारा राजकुमारलाई दर्शाइयो कि सच्चा सुख-शान्ति र समझदारीमा रहन्छ ।

आफ्ना सहधर्मीहरूको ठूलो खाँचेद्वारा प्रेरित भएका राजकुमार गौतम उनन्तीस वर्षको उमेरमा आफ्ना पत्नी बच्चा समेत संसारका सबै ज्ञासक्तिहरूलाई छोडेर राजदरबार त्याग गरी निस्कनुभयो । वहाँ जो जोसँग सम्पर्कमा आउनुभयो, तिनीहरूसँग तिनीहरूले मनुष्यजीवनको रहस्यमा डकाश पार्न सक्याएकि भनी सोढै भारतका डाँडा कौडाहरू र उपत्यकामा रितो हात विचरण गर्नुभयो ।

वहाँका पालाका अध्यात्मिक गुरुहरू र ज्ञानकहरू जो धेरै कुरामा वाद विवाद गर्न र ज्ञानकले जस्तै तर्क गर्न सक्षम थिए वहाँले ज्ञानपूर्वक खोजनुभएको उत्तर दिन असमर्थ भएकोले जाँच उत्तर नकारात्मक भयो । वहाँले अथक परिश्रम लेरे पवित्र मानिस जस्तो भई पुरानो मान्यता जनुसार उपवास वसेर विचरण गर्नुभयो । धर्मिक जन्मास र जन्म आहार तथा उपवासबाट भएको ज्ञानिक पीडा दुखद्वारा सताइएका ले वहाँको स्वास्थ्य कम्कोर भयो । तब वहाँले आत्मपीडाको निरर्थकतालाई जुक्केर यथार्थ उपाय गरी फेरि आहार ग्रहण गर्न शुरू नगर्नुभयो । अनि वहाँका पञ्चवर्गीय शिष्यहरूले वहाँलाई ज्ञान पवित्र मानिसले पापीले खाए भै खानुभयो भन्नै तुरन्त छोडे ।

ज्ञानिकवत्ताले व्याकुल भएका र छोडिएका तिन्दार्थ ज्ञौतम धुमदैजानुभयो र आनापानसतिको ध्यान जन्मास गैँडै जानुभयो । आखिरमा बोधिवृक्षमुनि जनुभयो जहाँ वहाँलाई घेरिरहेका प्रश्नहरू वा जनस्याहरू (मारहरू) सँग आफै संघर्ष गर्न ज्ञानकलम बस्ने अठोत गर्नुभयो । विस्तारै घण्टौ जन्मद कित्तो, गम्भीर (ध्यान) साधनाबाट वहाँको प्रज्ञा पूर्ण ज्ञातिको रूपमा बढ्यो, वहाँको मन क्लेशहरू र विषयहरूबाट धेरै समय व्याकुल भएन । वहाँले

वस्तुहरूका कारणहरू र तिनीहरूका उपचारहरू दुवै हेरेर मनुष्यस्तित्वको गिधि स्पष्टसँग (ख्याल) विचार गर्नुभयो । यही सिद्धार्थ कुमार गौतमले पैतीस वर्षको उमेरमा वैशाखपूर्णिमाको शुभ दिनमा बुद्ध हुनुभयो । छल वा भ्रमको जालबाट मुक्त र प्रज्ञामा पूर्ण भएर वहाँ बोधिवृक्षमुनिको आरानबाट उठनुभयो र स्वतन्त्रता अर्थात् विमुक्तिमार्गको उपदेश प्रचार गर्न जानुभयो । वहाँ वाराणसी मृगदावन, सारानाथ जानुभयो जहाँ वहाँले पञ्चवर्गीयहरूलाई भेटा उनुभयो । वहाँले उनीहरूलाई उपदेश सुन्न मनाउनुभयो र तिनीहरूलाई प्रथम उपदेश दिनुभयो । तिनीहरू बुद्धधर्मका प्रथम अनुयायी भए । बुद्धले आफ्नो सन्देश उद्घोषण गर्नुभयो जुन पछि संसारको सबभन्दा ठूलो धर्म भयो । वहाँले बोधिज्ञानको उपदेश पैतालीस वर्षसम्म प्रचार गर्नुभयो जसलाई वहाँले धर्मको सिद्धान्त मध्यम मार्गको दर्शनशास्त्र भन्नुभयो । वहाँले शरीरलाई दुख कप्ट वा पीडा दिने र भोग विलासमा लाग्ने काम वा प्रभाव आदि त्याग्नुभयो, र आफ्ना श्रावकहरूलाई ठूलो नैतिक शिक्षा दर्शनको रूपमा उपदेश देनुभयो जुन आज पनि त्यतिकै उपयुक्त छ जति २५०० वर्षअगाडि वहाँले प्रथम पटक उपदेश गर्नु हुँदा थियो ।

वहाँले बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभएको १ वर्षपछि शुद्धोदन महाराजले वहाँ र भिक्षुमहासंघ समेतलाई कपिलवस्तुमा आमन्त्रण गर्नुहुँदा वैशाखपूर्णिमाकै दिन कपिलवस्तु पुग्नुभएको थियो । त्यसबत्त राजा, राजपरिवार र शाक्य कुमारहरू तथा कपिलवस्तुवासीहरूले धुमधाम स्वागत पूजा गरेका कुरा बुद्धजीवनीमा उल्लेख भएको पाइन्छ । यसरी प्रथमपटक सम्बोधिलाभको खुशियाली मनाएको पाइन्छ ।

वहाँ वैशाखपूर्णिमाको दिनमा असी वर्षको उमेरमा महापरिनिर्वाण प्राप्त गर्नुभयो । अन्तिम घडीसम्म पनि वहाँले उपदेश दिनुभएको थियो ।

बुद्धले यो धर्म विद्वद्वर्गहरूको लागि हो भनेर

विशेष महत्वपूर्ण ज्ञान दिनुभएको छ, जुन यथार्थ पनि हो ।

बुद्धधर्म र ईश्वरोक्ति होइन बरू यो भगवान् बुद्धद्वारा साक्षात्कृत परमसत्य हो । एक प्रबुद्ध शास्त्राको रूपमा करुणाद्वारा प्रेरित भएर वहाँले मानवसमाजलाई सिकाउनुभयो । यस्तो गर्नुमा वहाँले मानिसहरूलाई अन्यविश्वास ल्याउनलाई भन्नुभएको थिएन, वहाँले मानिसहरूसँग आफ्नो बुद्धि र अनुभवको आलोकमा यस धर्मको सार्थकताको परीक्षा गर्नलाई भन्नुभयो ।

यस प्रसंगमा भगवान् बुद्धले कालामहरूलाई भन्नुभएको शब्द महत्वपूर्ण छ ।

“कालामहरू हो ! आओ, परम्परामात्र भनेर केही पनि ग्रहण नगर, सुनेको भरमा पनि केही ग्रहण नगर, धर्मग्रन्थमा लेखेको कारणले पनि ग्रहण नगर । अनुमानको आधारमा पनि ग्रहण नगर, परिकल्पनाको आधारमा पनि केही ग्रहण नगर, आफ्नो व्यक्तिगत रूचिको आधारमा पनि केही नमान, त्यस कुरालाई पनि तिमी सही नमान जुन तिम्रो पुरानो विचारसँग मेल खान्छ, त्यसलाई पनि तिमी सही नमान किनकि त्यो कोही ठूलो व्यक्तिको भनाइ हुन्, अथवा कोही

आदरणीय व्यक्तिको भनाइ हुन् ।

कालामहरू हो ! जब तिमीहरू स्वयं जान्दछौ वा थाहापाउँछौ यी कुराहरू अनैतिक हुन्, यी निन्दनीय छन्, यी कुराहरू बुद्धमानहरूद्वारा दुःखमा पर्नुपर्द्ध अनिमात्र तिमी त्यसलाई त्याग गर ।

कालामहरू हो ? जब तिमी स्वयं थाहापाउँछौ यी कुराहरू नैतिक हुन्, यी कुराहरू अनिन्दनीय छन्, यी कुराहरू बुद्धमानहरूद्वारा प्रशंसित छन्, यी कुराहरूलाई हातमा लिँदा वा गर्दा कल्याण सुख हुन्छ तबमात्र तिमी त्यसै अनुसार काम गरेर बाँच ।

त्यसकारण हामीहरू पनि बुद्धले दिएका शिक्षालाई अझीकार गरेर आफ्नो बुद्धि विवेक प्रयोग गरेर जुन कुरा अनिन्दनीय विद्वानहरूद्वारा प्रशंसित छन् र जुन कुरा गर्दा कल्याण र सुख हुन्छ त्यही कुरा गरेर बाँच्न सिक्ने अभ्यास गर्न्यौ भने वैशाखमहोत्सव मनाएको सार्थक होला ।

यस किसिमले तीनवटै पवित्र घटनाको संयोगको स्मृतिमा वैशाखमहोत्सव मनाइन्छ ।

यः बुद्ध !

- नाति शाक्य
फसिक्यब, यै ।

अय् जूगुलिं छ थन हे मवसें मगात
छं थें सुनां थ्व जगतय् हयावीगु शान्ति ॥

यः बुद्ध छंगु व फिगू बल हे ननानं
लोकय् क्यना: गन दु वा थन शान्ति बीत ।

याये मते थन धिला उपदेश कंवा
यः बुद्ध वा छ थन वा करुणा तयाः वा ॥

यः बुद्ध वा छ थन न्हां, छ गथे तनागु ?
हाःसः मदय् व थन छंगु अशान्त जूगु ।

वा याकनं छ थन लोक पियाच्वनागु
फुक्कं निराश थन छंगु व रव्वाः मखंगु ॥

राग व द्वेष फुक मोहतसें भुनाःलि
हिंसा अशान्ति चकनाः थन दुःख वःगु ।

बुद्धधर्मको सामान्य सार

- सुवर्ण शास्त्री

ॐ बहाल, काठमाडौं

भगवान् बुद्धले सत्त्व प्राणीहरूको उद्धारको लागि केही कुरा बताउनुभएको छ । ती कुरामध्ये भिक्षुहरूलाई नै ब्लैरेजसो बताउनुभएको छ । भिक्षुहरूलाई बताउनु भनेको नै धर्मचक्रप्रवर्तनको माध्यम हो । भगवान् बुद्धले भिक्षुहरूलाई “चरथ भिख्खवे चारिकं बहुनज हिताय बहुजन सुखाय” भनी आफूले दिएका उपदेशलाई जीवनमध्ये अनि गाँवैपिछे र मानिसैपिछे सुनाउन आज्ञा दिनुभएको हो । भगवान् बुद्धले प्रायः जसो उपदेश जीवनमीका अनाथपिण्डक महाजनको आराम जेतवन-विज्ञानमा वसी दिउभएको छ । भिक्षुहरूले पनि आफूले बुद्धन नसकेको कुरा भएमा सवाल गरी गरी खाली जानी भगवान् बुद्धसँग सोध्ने गरेका छन् । भगवान्ले जीवनमध्ये जानी ज्ञानी भिक्षुहरूलाई बुझाउने पाराले दोहोन्याई तेजोन्याई बताउने गर्नुहुन्छ । जहाँसम्म यस संसारको जीवनमन्तराको कुरा बुझन सक्दैन त्यहाँसम्म कसैले जीवनमध्ये जीवनलाई उँभो लगाउन सक्दैन । यस विवरणको कुरा बुझेपछि त्यस्ता व्यक्तिलाई प्रज्ञाज्ञान भएको भनिन्छ । पज्ञाज्ञान हुने मानिस आफू र अरूप दूर्जीको हित र कल्याण हुने कामकुरामा अग्रसर हुन्नुहो । जान्नो पनि अरूपको पनि हित नहुने कामकुरामा जीवितहनुको मतलब अविद्या हो अन्तिम अविद्याले नै यो संसार अन्धकार हुने हो भने जीवनमध्ये कामकाल नाश भई भलमल र उज्ज्वल हुन्छ । जीवनमध्ये नै दुःखमय संसारमा विजय प्राप्त हुन्छ । यस उज्ज्वलको विजयमा शका भनेकै हुदैन ।

यसूँ जान्न र जीवनमध्ये हुन सक्ने चित्तमा ठूलो भय जान्न यसूँ जीवनमध्ये जीवन अविद्या नै हो अनि जीवनमध्ये जीवन हुने जाइद लचै कुराहरू पनि अज्ञान नै जीवन अविद्या नै हो । यो जीवित भनेको याहानभएको

र नबुझेको मात्र नभै संभन्नु पर्ने किसिमले नभै उल्टो बुझिलिनु पनि हो । त्यसैले जोकोहीसँग दिक्क भएर खिन्न हुने पनि त्यही अज्ञानले हो । त्यसैले नै मानिसभित्र सृजना भएर आउने रागअग्नि, देषअग्नि र मोहअग्नि जस्ता घोर अन्धकारका कुरालाई बुझिलिनु नै यस विषयको राम्रो अध्ययन हुनेछ । यस्ता कुरालाई प्रज्ञासहितको स्मृतिले अवगत गरी अग्रसर हुन सक्नेलाई साँचैको भिक्षु भनिन्छ । यसो भन्दा प्रज्ञाको ठूलो महत्व रहेको छ भन्ने कुरा सिद्ध हुन आउँछ । यस प्रकारको प्रज्ञा भनेको के हो भनी हेर्दा यहाँ देखाइराखेको र देखिन आउने विज्ञानधातु, पृथ्वीधातु आदि ६ वटा कारण भएका संज्ञाहरू एकै ठाउँमा जम्मा भइरहेको कारण नै हो र त्यसबाट धातु राम्रो भएर आउने र नराम्रो भएर जाने धर्मलाई यथार्थरूपले हेरी थाहापाउनुपर्ने अनि त्यस्तो कुरालाई पहिले नै विचार पुन्याई ज्ञानदृष्टिले देखेरमात्र चित्त-कल्पना गरिनुलाई प्रज्ञा भन्ने गरिन्छ । अब चित्त भनेको के हो भन्दा ज्ञानले बास गर्ने ठाउँ भन्ने बुझिन आउँछ । त्यसरी नै धातु भनेको के हो त भन्दा आकाशले ओगटिराखेका सबै ठाउँहरू हुन् भन्ने कुरा पनि जान्न सजिलो हुने भयो ।

मानिसलाई संस्कारले च्यापिराखेको छ । यत्ती संस्कारमा डुबेर मानिसले आफूलाई बिर्सने भएको ले भगवान् बुद्धले अनित्यको कुरा संभाई मानिसलाई दुःखबाट मुक्त गराउने प्रयास गर्नुभएको हो । संस्कार कसरी अनित्य भएको हो भन्दाखेरि संज्ञा, वेदना र तृष्णाको रूप लिई यो संस्कार हराउदै जाने भएको ले हो । यसरी एउटा एउटा कारणले एउटा एउटा बस्तु उत्पन्न हुने भएको हुनाले यो संसार अडिरहेको हो ॥

माटो, पानी, प्रकाश र हावा यी चार कुरा मिलेर प्राणीको जीवात्मा बीजको रूपमा देखापरेर अनि देखापरेरको बस्तुलाई नै रूप भनी कल्पना गरेर संज्ञा बनाइराखेको ले हावा, पानी र तातो प्रकाश तीन कुरा एकै ठाउँमा मिलेर अन्न र फलफूल आदि सबै पदार्थहरू भएर आउने हो । यो संज्ञाको अर्थ नाममात्र हो, कुनै एक शुद्ध बस्तु होइन भन्ने कुरा बुभ्नुपर्छ । यो कुरा बुभ्न प्रज्ञा चाहिन्छ । प्रज्ञा नभई बीज यसरी भयो अनि अन्य पदार्थहरू कसरी भए भन्ने कुरा धाहापाइँदैन । ईश्वरवादीहरू यी सबै कुरा हुने ईश्वरको प्रभावले हो भन्दछन् तर त्यसो होइन विभिन्न तत्वहरू एकत्रित भई कार्यकारणको भावले मात्र जुनसुकै बस्तु हुने हो । त्यसैले नै यो बस्तु भन्ने कुरा नाशवान् र अनित्य भएको हो । एउटाले गर्दा अर्को हुने हो भन्ने भगवान् बुद्धको हेतुवाद हो । यसै प्रकारले तृष्णाले गर्दा वेदना हुने र त्यही वेदनाले गर्दा तृष्णा पलाएर आउने हो । यसो हुनाको कारणले नै यो संसार रहिरहेको हो । त्यसैले नै मानिसहरू यस भवसंसारबाट पार हुन नसकिराखेका हुन् । यसो भएर नै विज्ञानले जस्तो कल्पना गच्यो उस्तै फल प्राप्त हुने हो । धर्मको बीउले धर्म र तृष्णाको बीउबाट तृष्णा नै उत्पन्न हुन्छ भनिएको पनि यसैले हो । अब आएर उच्च मनुष्यको काम के हो त भन्दाखेरि असल कुराको कल्पना गरी धातुलाई राम्रो पारी चित्तलाई शान्त पारेर एकाग्ररूपमा बस्नु नै हो । अब सिद्ध हुन आयो कि दुःखका कारण प्रज्ञा नभएका ले बुभ्न नसकिने र त्यही नबुझेको कारणले विषयवास्तवा उत्पन्न भएर आउने र त्यसैले नै मानिसहरूले भवचकमा ढुकेर दुःख भोगिरहने हो ।

भगवान् बुद्धले बताउनुभएको अर्को कुरा हो अनात्म । अनात्म भनेको आत्मा भनेर मानिराखिएको बस्तु नरही क्षीण भएर जाने बस्तु हो । आफू क्षीण हुँदै नष्ट भएर गएर पनि अरूलाई नाश हुँदै गइरहेको छ भन्ने कुरा बोध नगराइदैने नै यो “आत्मा” भन्ने

बस्तुले हो । मानिसहरू प्रज्ञारूपी चैतन्यलाई गुमाएर अचेत हुने कारणले नै अनित्यमा भुलेर आहार विहार गरिरहने भएका हुन् । यी आहार विहारहरू सबै औनित्य भई लोप हुँदै गइरहेको नै यो आत्मा भन्ने बस्तु हो । कुनै धर्ममा यो आत्मा भन्ने बस्तु हराएर विलाएर जाने होइन भन्ने छ । बुद्धधर्मलाई बुभ्नुपर्ने पनि यहाँनिर हो । जीवमात्र भइरहेका प्राणीहरूले रूप, वेदना, तृष्णा, विज्ञान, संज्ञा र संस्कारलाई आत्मा भन्ने बोधगरी, अनि तृष्णाका कारणले नै आफूले आफैलाई हराएर सिध्याइराखेको ले नै त्यस्तालाई भगवान् बुद्धले प्रज्ञाहीन भएका भनी भन्नुभएको हो । यही नै आत्माको अनित्यताको व्याख्या हो । त्यसैले यो धर्म भनिइरहेको बस्तु नै अनात्म हो । दुःख भइरहेको छ भन्ने पनि थाहा नपाउने “आत्मा” भनेलाई जीवको मुख्य बस्तु हो भनेर कसरी भन्ने । यसरी बुद्ध भएको ले नै यो अनात्म हो भन्ने स्वतः देखिन आउँछ । यस विषयमा सामूको रहेको बस्तुतिर विचार गरेर हेरे पनि हाम्रो देह अनुरूपको जीवन पाँच तत्वले बनिरहेको हो, अनि यी पाँच तत्व पनि आफै आफ नाश भएर जाने बस्तु हुन् भने त्यस्ताको बीचमा त्यो आत्मा भनिएको बस्तु कसरी रहिरहन्छ ? यसरी बुद्धको मूल सिद्धान्त अनित्य, दुःख र अनात्म पहिल्याउने मार्ग भइरहेको छ । दुःख छ भन्ने बोध गरेर त्यस दुःखलाई शमन गर्ने मार्गरूपी उपाय गर्दै जानेलाई प्रज्ञावान् व्यक्ति भनिन्छ । भएका, भइरहेका र भएर आउने कुरालाई बुभ्ने त्यस्ता प्रज्ञावान्को चित्तमा दुःख सुख भन्ने रहदैन भन्ने नै यी सबै कुराको सारांश हो भन्न मिल्छ । हामीले अगालिराखेका पाँच इन्द्रियहरूमा एकको काम कुरो अर्कोसँग मिल्दैन तैपनि ती पाँचै जानेन्द्रियहरूले शरण लिने ठाउँ भने त्यही चित्त हो । त्यसैले त्यस चित्तलाई नै हामीले आफू भन्ने गर्दै आएका छौ । त्यो चित्त नभएको भए मानिसको लागि शरण भन्नु नै कहीं नहुने हुन्छ । त्यसैले मानिसको शरीरको महत्व नै त्यस देहमा चित्त बस्दाखेरिमात्र हुने हो । चित्त बाहिर

गइरहेको बेला शरीर त खालि मढो भै मात्र हुन्छ । दुःख वेदना भनेकै चित्तले पत्तालगाउने भएको ले प्रज्ञा हुनेले त्यस दुःख वेदनालाई निरोध गर्दै गइरहन्छ । प्रज्ञाप्राप्त हुनेको चित्तमा सुख दुःख दुबै नहुने हुनाले चित्तको त्यस अवस्थालाई प्रज्ञापारमिता भनिएको हो । यस प्रज्ञापारमिताधर्मलाई नै पनि बुद्धधर्म भनिएको हो । यही प्रज्ञाज्ञानलाई बुझ्ने भएको हुनाले भगवान् बुद्धलाई “सुगत” भनिएको हो । सुगतले समाएको नार्ग सुगति हो । सुगति भनेको चित्तमा रहेको पदार्थमा दैप हराउँदै जाने र “म” “मेरो” भन्ने नहुनु हो । चित्तमा आफू अरू र मनपर्ने नपर्ने आदिको भाव चुनिरहनु दुर्गति हो । चित्तमा घुलमिल भइराखेको दुर्गतिको भावलाई पन्छाएर हेर्न सक्नुलाई आर्यअष्टाङ्गिक नार्गको एउटा अंग सम्यक्-दृष्टि भनिन्छ । यसरी हेर्न लैजाँदा संसारसागरबाट पार भएर जाने ज्ञान बजानको मिश्रण नभएको निर्मल शुद्ध प्रज्ञायुक्त नजाहेको बुद्धि विवेक सबैको संगठनात्मकरूपमा “संघ” बनाउनेको धर्मलाई नै बुद्धधर्म भनिएको हो ।

बुद्धले आफूले बताएका कुरा बुझेर व्यवहारमा ज्ञान नार्गियो भन्ने त्यस्ता व्यक्तिले बुद्धधर्मलाई बुझ्न्यो भन्ने जान्नु भनी बुद्ध आफैले भन्नुभएको छ । बुद्धको अन्त भनी बहाउने यसप्रकार संभाउनुभयो कि पहिलेको, यसीले, यसर जाइसकेको फेरि पछि आफूमा यसो ज्ञान नार्गियो त्यसो चराउनुपर्छ, आफ्नो मृत्युपछि पनि ज्ञान नार्गियो त्यसो चराइनुपर्छ भन्ने जस्ता अनुचित किसिनानमा कर्तनानमा नै विवेक विचार राखी जानु नार्गियमा रह्ने हो वा होइन के हुने हो भन्ने कर्तनी यसीले ज्ञानानमा भइसकेको कर्मलाई छोडेर को यसीले यस के हुने हो भन्ने नै बुद्धधर्म हो । म ज्ञान हुनु स भन्ने कि क्षैति, स भन्ने को हो, म भन्ने कर्तनी ज्ञानको ज्ञान, यो कहाँ जाने हो भन्ने

जस्ता थाहा नभएका कुराहरूलाई संभाई बुझाई अनुभव गराइदिने बुद्धको शिक्षाको लक्ष्य हो । यसप्रकारले बुझ्ने कोशिश नगरिकन अरू अरूको शरणमा गई आफूलाई यस्तो होओस् त्यस्तो होओस् भनी प्रार्थनागरी आफ्नो ज्ञान बुद्धिलाई आफैले छोडेर बाटो बिराएर हिँडने गरिराख्यो भन्ने त्यसले बुद्धलाई नदेखेको हो ।

दुर्गतिको विषयमा उल्लेख गर्दै यसरी भनिएको छ कि दुःखको गति भन्नु नै नरक हो । काय, वाक् र चित्त तीनैवटालाई संयोजन गरी गरिने दुराचार वास्तविक दुर्गति हो । मानिसमा दुःख आइपर्ने कारण कुरा एउटा काम एउटा गर्ने गरी त्यसको परिणाम आफूमा आउने आपत्ति अनि मनमा ईख राखी अरूको हानि हुनेमा दंग हुनु, अरूको लाभ हुनेमा दुःख मनाउने आदि नरकभोग हो । बुद्धधर्ममा जुन सुखावतीभुवनको कल्पना भयो त्यो काय, वाक् र चित्तद्वारा शुद्ध दानशीलभावनामा रही अनित्य पदार्थसँग इच्छारहित भई सुशील स्थान प्राप्त भएको अवस्था हो । यस लोकमा मानिसहरूले मानिस आफैले नै थाहा नपाउने गरी पाइला बढाइराख्ने ठाउँ पनि छ, जस्तै आफ्नो चरित्र सुचरित्रले भरिएको छ भन्ने आफूले उसैले मात्र गरिरहेको भनी नरामो अविवेकलाई कल्पना गरिरहेको चाल नपाई अनिष्टितर गइराख्नु ।

चित्तमललाई फालेर मानिसका बीच भेदभावलाई त्यागेर प्रज्ञाज्ञानले बाँधेर पिंजडामा रहेको चरालाई पिंजडाबाट छोडिदिँदा जसरी स्वतन्त्र हुने हो त्यसरी नै अन्धकारबाट उज्यालोमा पुग्ने ज्ञान दिने र बिराएको बाटोबाट न बिराइएको बाटोमा पठाउने नै बुद्धको धर्म हो ।

The Buddhist way of Life

- Ganesh 'Pathick'

Enlightenment through meditation is the Buddhist way of life. Meditation is the process of training of the human mind to concieve the actual reality that exists. Meditation helps us to transcend the subjective wordly mind engrossed in wordly desire which view the self as seperate from the rest of existence.

There are many forms of meditation in Buddhism. All of these finally lead to the realization of truth, the dissolution of the self into the vast reality of existence, and liberation from suffering. The mind of every individual has got the potential ability to achieve the Buddha-mind, Buddha-mind is the original mind which every individual inherit as a result of existence in harmony with the universal mind, which is undefiled by worldly filth of lust and hatred and to which every individual can enter again by clarifying oneself of the accumulated filth through the process of meditation. The mind, verily, is the binder as well as the liberator.

In the normal worldly life, the mind is bound by the narow world of self. Which the mind, engrossed in ignorance takes to be the real world. Due to the perception of one's self as different from the rest of existence, desires arise, hence suffering results. From birth until death, life becomes a sevies of suffering.

Suffering means lack of peaceful and tranquil state of mind, unfulfilled desires, and encountering situations that one does not like. The normal human mind craves for

what it has not, putting aside what it already has. As long as craving remains, suffering remains.

Buddha, the Enlightened one, has presented a path that leads to the braining of the human mind and deliverance from suffering. This is the Noble Eight-fold path, which is as follows:-

Right view of things	(Samyak Dristi)
Right will	(Samyak Sankalpa)
Right speech	(Samyak Vachan)
Right bodily actions	(Samyak Karmanta)
Right livelihood	(Samyak Ajiba)
Right efforts	(Samyak Vyayama)
Right mindfulness	(Samyak Smriti)
Right Concentration	(Samyak Samadhi)

The eight aspects of the path are closely interrelated. The main emphasis of the path lies ultimately in the creation of a serene, tranquil fully aware, reflecting human mind. In such a mind alone the light of truth can dawn.

In terms of what one should do: The Noble Eightfold Path, in short, comes to this :

1. Abstain from those things that might lead to consequences that disturbs the peace and tranquility of the mind.

A void shealing, killing, using sexual energy in a wrong way, using drags and alcohol. Because these will certainly lead to evil consequences that will further create painful mental states.

Avoid harsh speech, slandering, lying, speaking ill of others, talking un-

necessarily, because these will also lead to evil consequences and disturb the peace of mind.

2. Follow a livelihood that does not need the use of evil means.

Avoid such professions as may require killing, fighting, lying, harming others physically or mentally.

3. Resolve strenuously to free the mind from inclining towards evil thoughts and deed. Lead the mind with a determination towards adoption of the more peaceful ways.

The three steps referred to above is the essence of Samyak Sankalpa, Samyak Vachana, Samyak Karmanta, Samyak Ajiba, and Samyak Vyayama. These steps are naturally helped by keeping an open mind towards right view of things (Samyak Dristi) which places stress more on the elimination of selfish desires and creating a view which regards the self as basically non-existent in content of the entire existence.

Next comes Samyak Smriti.

4. With a mind thus trained and enabled to reflect on the nature of things in a calm state. Cultivate awareness. Be a watcher, of all the physical and mental states as they arises and pass away. Hold on to nothing because all these states are fleeting and none of them belongs to oneself. Keep the mind like a tranquil pool that reflects reality without distortion.

5. With such refection comes Samyak Samadhi or Right concentration of the

mind. Then a moment comes when one realizes the truth that brings complete knowledge about existence. And brings an end to the tormenting world of the self.

Whatever the form of Buddhism, Hinayana, Mahayana or Tantrayana, the ultimate goal is not less than attainment of Niralana, or deliverance from suffering. And deliverance lies in training the mind through the process of meditation, and practice of right actions.

Non-doing of all evils, doing of all virtues, Purification of one's mind, this is the law of the Buddhas"

(Dhamma Pada)

In the above sloka from Dhamma pada, Buddha presents the main theme of the Noble Eight fold Path.

So, the mind is the most important possession of an individual because it alone can lead to the realization of Enlightenment or Bodhijnana. A seaker of knowledge must finally end up with a clear and tranquil mind that can reflect the truth about the existence. That is why Buddha spoke about the mind thus:

"Neither parents nor relatives can do that much good to one

As can be done by a mind gone in the right direction."

(Dhammapada).

*May the Buddha-mind in us all
Shine forth in all its glory.*

The Buddha

- Bhikkhu Kumar Jeeva

A Buddha is neither a God nor a supernatural being of any kind. He is the highest perfection of man. To attain Buddhahood he had primarily to fulfil the Ten perfections in a series of exemplary lives. Those perfections are- Charity, Virtuous Discipline, Renunciation, Wisdom, perseverance, Patience, Truthfulness, Determination, Compassion and Equanimity. The person who has realized the knowledge of all essential things who has extinguished all pollutions of life and who has developed all virtues that lead to englishtenment is called the Buddha. Therefore the Buddha has knowledge of mental and material existences of the qualities of the birth, the existence and the disintegration of mental and material things of the significant signs and of Nibbana. In extinguishing all ills that pollute life, he has removed the roots of evils craving anger ill-will hatred and passion and ignorance. He has released himself from attachment of the pleasures of the senses from attachment to life itself to erroneous conceptions of existence and ignorance of the Four Noble Truths. He has broken the ten fetters that bind man to the world. In developing the wisdom that leads to enlightenment he went through the seven stages of purity meditating on the true nature of life impermanence suffering and soullessness. There are nine attributes of the Buddha. He is perfectly pure in life. His enlightenment has been attained through his own

effort. He is endowed with various kinds of knowledge, and virtuous qualities. He is the truly happy one. He possesses deep insight into the nature of the world. He brought to discipline the intolerantly obstinate. The teacher of gods and men, the releaser of the Four Noble Truths and the destroyer of evils is the Buddha.

Everyone can fulfil the perfections and achieve the Buddha qualities. Thus, it is an unique feature of the Teacher that he shows to all the way to attain the very heights attained by himself. It is not necessary for all to become Buddhas in order that to attain Nibbana. What Nibbana is, can be judged by looking at what has to be done to attain it. It is the Buddha alone who came to teach the Noble Eightfold Path to an ignorant world. The Noble Eightfold Path consists of Right Views, Right Aims, Right Speech, Right conduct, Right Livelihood, Right Effort, Right mindfulness and Right Concentration. This Path is the highest blessing ever conferred upon mankind.

The doctrine of Enlightenment originally came from the Buddha through his four powerful and extraordinary knowledges. There was no one to deny his enlightenment, none could charge him with not having destroyed the cankers, non could contradict what he has pointed out as resulting in misery, and none could deny that his teaching leads to Nibbana. It is only a

Buddha, who can satisfactorily describe a Buddha.

Apart from other things to describe his wisdom alone has taken volumes. Let me mention to you the ten powers of his wisdom. He possesses the knowledge of possibilities and impossibilities. He knew the results of actions. He saw the caused and conditions of all things. He had an extraordinary knowledge of the origin existence and disintegration of things. He knew the precise nature of each person's particular bent. He had insight into the minds of others. He possessed, the highest psychic powers. He was able to see into previous existences. He saw things beyond the range of the physical eye. And he had that pure knowledge which result from the removal of the can-

kers.

The lovers of virtue honour the purity of his life. The lovers of knowledge enjoy the depth of his wisdom. The lovers of humanity wonder at his compassion. The lovers of religion marvel at the refuge. Therefore, to the greatest of great teacher, to the achiever of the super enlightenment, to the teacher of the life of purity, and to the wisest leader of people into the right path, all reverences due.

When the Buddha was asked how he could be best honoured his reply was. "Follow the teaching !" We both Buddhists or non Buddhists it can do no harm if they try to find out what the Buddha taught.

**The only furniture centre in the city
with modern touch & elegant
look over a decade in
interior decoration
and
furniture gadgets**

"Durability is our ability"

STEEL WOOD (P) LTD.

PATAN INDUSTRIAL ESTATE

Lagnakhel, Lalitpur, Nepal

G.P.O.Box : 1059 KTM, Nepal

Tel. : 5-22231, 5-24951

बुद्ध धर्म व थौया संसार

- प्रिक्षु बेलिगल्लि धर्मजोति

थौया संसार छु खः। छु थौया संसार न्हापाया प्राचीन संसार स्वयाः पाःःलाः ? आयापिं मनूत न्हापाया सिकं यक्व तःजि, बांलाः लाकि आःयापिं मनू स्वयाः न्हापायापिं मनू तःजि, बांलाः ? थौया संसारय् मू समस्यात छु छु खः ? थजाःगु न्त्यसःया लिसः बुद्धधर्मया माध्यमं यक्व अःपुक विइगु हे थ्व च्वसुया मू उद्देश्य खः। पायच्छि कथं थ्व फुक्क न्त्यसःया लिसः विइमाःगु दु। थौया समस्या व दुख्यात न्हंकेत बुद्धधर्म मू मन्त्र कथं नाला काये फैला ?

थ्व खँ धैच्वने माःगु मदु कि थौया वैज्ञानिक संसार न्हापाया प्राचीन संसार स्वयाः यक्व पाः। दकलय् पाःगु खँ छु धा:सा थौया संसारय् पलाः पलाःपति भय दयाच्वंगु दु। वैज्ञानिकतय्गु धापूकथं यदि लडाइ जुलधाःसा संसारय् फुक्क थासय् हे न्यूक्लियर असर जुइ फु।

न्हियान्हिथं सच्छिगू दोच्छिगू समस्यात व्वलनावयाच्वंगु दु। वातावरण समस्या, नये मखंगु समस्या, जनसंख्या समस्या, बेरोजगारी समस्या, भिखारी समस्या, आतंककारी समस्या, क्रान्तिकारी समस्या फुक्कं मू समस्यात जुल अले अनगिन्ति मेमेगु नं समस्या दु। चिकिचा हाक्यक धायेगु खःसा संसार हे गम्भीर अस्थिर स्थितिइ लानाच्वंगु दु। छु थजःगु अस्थिर स्थितियात मुक्कं न्हंका छ्येये फैला ?

थौया इलय् गुलिनं समस्यात दु व मुक्कं फुक्कं मनूतय्सं हे व्वलंकूगु समस्यात खः। मनुखं थम्हं म्हूगु गालय् थः तु लालां वनाच्वंगु छ। बालाक धायेगु खःसा थःगु सीगा: थम्हं तुं हे म्हयाच्वंगु दु।

थौ मनूत समाजय् धं धं बल्लाः, धनया लोभ व सुखया आसय् दुने म्वानाच्वने माःगु दु। थुकिया नतिजां मनूतय् थवंथवय् सहयोग व सद्भावना हे व्वलनामवः। भीसं धिं धिं बल्लाः व दुख्यात छ्खेतयः थवंथवय् सहयोग व सुख व्वलंके माःगु दु। उकिं

भीगु जीवनया घःचाःहे याकनं हिइकाछ्ये माःगु दु। अले छु थ्व धिं धिं बल्लाः व दुख्या मेगु विकल्प नं दुला ? संसारय् थजाःगु दु:ख्या घःचालं मुक्त यायेत वैज्ञानिक छुं धापू दु लाकि ? आधुनिक वैज्ञानिक युगया अबुजु अल्बर्ट आइन्स्टाइनया धापूकथं आधुनिक विचारं कःघानाकायेफुगु छुं नं धर्म दुसा व बुद्धधर्म छ्गू हे जक खः। बुद्धधर्म थौया अति अस्थिर संसारय् शान्ति सद्भावना व सुख व्वलंकेगु निंति सक्षम जू।” भीसं थ्व वैज्ञानिकया धापूयात दुवालास्वये बहः जू। “आधुनिक वैज्ञानिक विचारं कःघानाकायेफुगु” या अर्थ खः अन्धविश्वासया खँ, बाखं व दर्शनयात विज्ञानं तप्यंक नालाकाइ मखु। न्हापां धर्मय् दुगु अन्धविश्वासया धकिं चायेकी, वैज्ञानिक परीक्षणकथं दुवालास्वइ, अध्ययन याइ अले तिनि नालाकाइ।

भी फुक्कसियां मन फुक्का जुइमाः अले न्हापाया विचार व पक्षपात भावनायात त्वःताच्छयेमाः, अले तिनि बुद्धधर्म धैगु छु खः, बुद्धधर्म छु ज्ञान, दीक्षा बिइ धकाः थुइके फइ। बुद्धधर्मय् छुं नं सुचुके माःगु मदु, फुक्कसिया निति चालाच्वंगु दु। बुद्धधर्म ईश्वरवादी नं मखु अले तप्यंक “धर्म” नं मखु यदि “धर्म” या मू अर्थकथं स्वयेगु खःसा छ्यायक बुद्धधर्मय् थःया नं थाय मदु, अन्धविश्वासया नं थाय मदु। बुद्धधर्म मिखा तिसिना: विश्वास या धकाः न धाःगु मदु। बुद्धधर्मय् श्रद्धा यायेगु स्यनी भक्ति योग्गु मखु। श्रद्धाया निगू लैपु दु। :

(१) “अमुलिक सध्दा” : अन्धविश्वास (मिखा तिसिना: तप्यंक विश्वास यायेगु)

(२) “अकरवति सध्दा” : विवास (मिखा चायेका: परीक्षण याना:, ज्ञान दयेका: यायेगु विश्वास)

भीसं ज्ञान, जिज्ञासा व परीक्षणपाखे दुगु विश्वासयात कःघानाकायेमाः अले अन्धविश्वासयात

त्वः ताद्योयेमा: । थ्व हे बुद्धधर्मया लंपु खः ।

थौ सिवय् २५०० वर्ष ह्यः हे भूणअवस्थाया वैज्ञानिक विचारं जाः गु बुद्धधर्मया च्वसाय् खने दये धुकूगु खने दु । “अंगुत्तर निकाय” या कालाम सुत्तय् सत्यता कः धानाकायेगु स्पनातः गु दु ।

आधुनिक इलय् मनूतय् समस्यासम्बन्धय् बुद्धधर्मया वापू छु दु । बुद्धधर्मकथं मुकं अले फुकं समस्या मनूतयगु इच्छा, द्रेष व भ्रमकथं व्वलनावः गु खः । छाय् मनुखं संसारय दुगु धन व प्रकृतिया मू स्रोत छयला: आधुनिक न्यूक्लियर बम दयेकूगु जुइ? छाय् मनुखं सुपरसोनिक लडाकु विमान व न्यूक्लियर सब्मारिन दयेकूगु जुइ? छुयायेत लेजर बम व अटोमेटिक निसाइल्स दयेकूगु जुइ? थ्व फुक्कया मूल कारण मनूतय् इच्छा, द्रेष भ्रम खः । थुकथं धायेबलय् पाय॑छि जुइकि सासार हे छगू खने मदुगु न्यूक्लियरं जाः गु तः पाः गु कुसा के जुयाच्वगु दु । “Tangled World” या च्वमि रोजर एल सीनया कथं छु नं इलय् छु नं महादेश हाकुगु कुया सुपाय् विलय् जुयावने फु ।

मनुखं थः गु हे प्रकृतियात हेला यानाच्वगु दु । “न्यूजाके मनूमात्रया स्थिति थुइकेगु तकं ज्ञान मदु । “न्यैक्म निकाय” या भसन्त्सुत्तकथं संसारय् छगू हे जक वक वंश दु व खः मनूवंश, अथेहे संसारय् छगू हे जक वाति दु व खः मनूजाति । “धम्म” या वैचारिक नियमकथं फुकं मनूत बराबर जू । अथे खः सा छुकिया निंति छिं छिं वल्ला: ? छुकिया निंति लडाइँ?

जीस वालाक स्वलधाः सा “धम्मपद” या उपदेश मुक्त्यन्ता मूल मन्त्र थें नालाकायेफु । थ्व संसारय् इर्ष्या मुक्त्ये न ईर्या तुं शान्त जुइ मखु बरु ममता - सद्बुद्धावला जकं द्रेष तंकाव्यये फै अले मन शान्त यायेफै । य्वहे दक्कलय् न्हापांगु संसारया नियम खः । जीके यायाके ये जागु ममता दयेमा: चाहे व मनूमात्रया दबुद्ध न्हुझा व मानव मखुपिं जीव हे थ जुइमा । मामं जागु जिन्दगी जाना: थ मचायत ब्वलंकिइ अथेहे छम्ह मनुखं जीवनाम् दबुद्ध यजाः गु हे ममता ब्वलंकेगु स्वयंभा:

वैक्नेत्र राजनैतिक नेतातय् मेगु हे कथं विचार

भाव व्वलनाक्याच्वंगु दु । सुपर फाइटर प्लेन अथे चलय् जुइ मखु मनुखं चलय् यायेमा: । मनुखं हे थ्व चलय् यायेगु नीति निर्देशन बिझमा: । थजाः गु निर्देशन छम्ह मिलिटेरिया कमाण्डर वा राजनैतिक नेतातय् सं बिइ तर थजाः गु ज्याभः चलय् यायेत निर्देशन बिझिपि व ज्यामः चलय् यायिपि निखलः सियां मन व हृदय दु । इमिगु मन थजाः गु ज्याभः मनूमात्रयात स्यंकेगु पलेसा भिंकेगु निंति हिइके फु । बुद्धधर्मया उपदेश, ज्ञान पालन यायेगु खः सा थजाः गु ज्याभः शान्ति व विकासया निंति प्रयोग यायेफु, मानवमात्रया कल्याणया निंति प्रयोग यायेफु ।

धौक्नहय् संसारय् अति मदयेक मगाः गु प्रकृतिया स्रोत नापं छगू तः धंगु समस्या जुयाच्वंगु दु । लः, फय् व भूमिया वातावरण स्पनावं वनाच्वंगु, वन नाश जुयावं वनाच्वंगु, भूमि मरुभूमिइ हिला वनाच्वंगु, पशुया नसा न्हनावं वनाच्वंगु, शहरीकरण जुयावं वनाच्वंगु, फुकं मनुखं दयेकूगु समस्यात खः । थ्व फुक्कया कारण वैज्ञानिक ज्ञान व धार्मिक समझया दथुइ तच्वत तापानाच्वंगुलिं जूगु खः । भी फुकं बुद्धधर्मया उपदेशकथं न्हनावने फत धाः सा प्रकृतिपाखे धार्मिक पवित्रभाव व्वलंके फु । प्रकृति धैगु मनूतय् निंति सां थें खः गुम्हस्यां भीत स्याहार सुसार याइ ।

बुद्ध थः बुद्धत्व प्राप्त याये धुंका निगू वाः लिपा संसारयात छगू नैतिक शिक्षा वियाथकल । बुद्ध बोधिसिमाय् च्वनाः बुद्ध जूबलय् छुं भचा तापाक छग्रवाः तक छपति हे मससे सिमाय् स्वयाच्वन । थुकियात अनिमिसलनपूजा धाइ, थुकिं भीत प्रकृतिपाखे आदर, सम्मान यायेमा: धका: ज्ञान बिउ । अले प्रकृतिपाखे मनूतयगु कृतज्ञता व शुभचिन्तकभाव माः धैगु नं शिक्षा बिउ ।

नये मगानाच्वंगु न छगू तः धंगु हे समस्या खः । भीसं संसारय् नये मखुंगु व नये मखनाच्वपिनिगु क्षेत्रया खँल्हाइ । नये खं मखुं निगूकथं जुयाच्वंगु दु । छगू यक्व नये दयाच्वीपि, व मेगु नयेत मगाः पिं, यक्व नये खपिनि अनेतनेया ल्वय् ब्वलनाच्वंगु दु अप्वः नः गुलिं सा, नयेत मगाः पिनि न अनेतनेया ल्वय् ब्वलनाच्वंगु दु नये मगाः गु

कारण याना: थ्व फुक्कया मूल कारण इच्छा व ज्ञानया
अभाव याना: खः। अले नये मगःगुया छु कारण दुले?
थ्व न्त्यसःया लिसःकथं बुद्ध धम्मया कारण व असर
सिद्धान्त न्त्यब्बये वहः जू।

(१) कारण : बसय् तये मफुगु धनीपितिगु म्यायेगु
लँपु

(२) असर : बराबरकथं संसारया स्रोत इने मफइगु

(३) कारण : बराबरकथं संसारया स्रोत इने मफइगु

(४) असर : नयेत मगाइगु

अले थ्व समस्याया जिम्मेवार सु? मनूया इच्छा
व स्वार्थीभाव थुकिया लिसः खः। थुजोगु आर्थिक
असमानताया समस्या न्हंकेत दकलय् न्हापां मनूया
मन हिले मानि, निस्वार्थ जुइ मानि।

कार्ल मार्क्स छम्ह राजनैतिक दार्शनिक खः,
वय्कःया मूल उद्देश्य समाजय् क्रान्तिया माध्यमं मुक्क
हिइकाछ्येगु खः तर वय्कलं समाजयात हिइकेत,
क्रान्तिया लँपु पायद्धि मजू धका: थुइकादिल। वय्कलं
थः म्हायाय् लौरा मार्क्स्यात २० मार्च १८७१ दिं कुन्हु
पौ च्वयादिल, अपोयाना: जि थुखे उखे जुयाच्वने स्वच्छ
सासः ल्हायेया नितिं, जिं छु भचा च्वये, व्वनेगु छितिं हे
मखु अपोयाना: जिं थःगु ई जोशया स्थितिं पिहाँवयाः
शून्य स्थितिइ च्वने गुगु स्थिति बुद्धधर्मय् मनूया
नितिं उच्चवगु धैर्य यायेत पायद्धि जू। थ्व धापूकथं
छु क्यं धाःसा कार्ल मार्क्सं थःगु जीवनया अन्तय्
बुद्धधर्मया ध्यान याःगु जुइमाः।

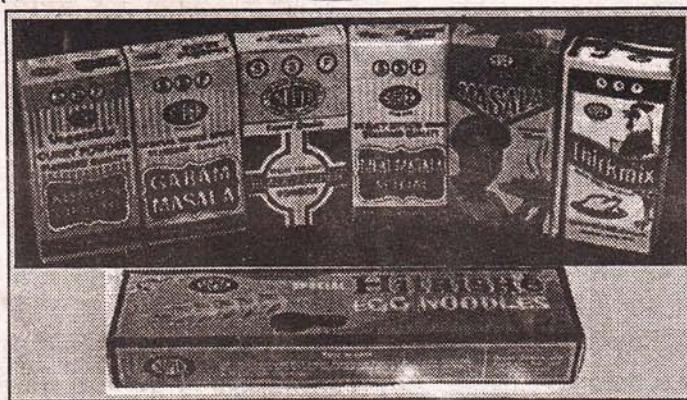
- अनु. अनूप श्रेष्ठाचार्य

२५४० दं क्यंगु बुद्ध जयन्तीया लसताय् सकल नेपामी पिन्त दुनुगलंनिसें मिन्तुना देछाया

दकले भिंगु, मगमग बास वंगु
स्वादिष्ट मसलाया लागि
लुम्कादिसं

SUPER

सागु भिंगु स्वस्यकर चाउचाउ
न्त्यबले छ्यलादिसं

सूपर स्पाइसेस एण्ड फुड कं. (प्रा.) लि. कुमारीपाटी, यल फोन ल्या: ५२२४६३

प्रकट जुल सुगत

- अमृतमान शाक्य

पुन्हिसिया तिमिलाया जतिइ

प्रकट जुल सुगत,
थायथायया लोक सकसिनं
दर्शन यावल थन ।

भलःमल धागु
धति दुन

सुमधुर धुन व्यनाहल उगुवेलस
वनया जन्तु कोकिल भंगःत
यःयः वोलिं लयृताः भाःपिया:
थर्तिया प्राणीपिनि
दर्शन दत सुगत बुद्ध्या
वैशाखपुन्हिया दिनस ।

जिं यःरहः

- पासा

जि यम्ह छ, जिथाय् याकनं वा,
छ विना मदु थन, जीवनया भलसा ।

का छ जिगु लिक्क, न्त्यानेस दंवा,
चुन्द्र वसन्तया, नस्वाः ह्लावा ।

ज्ञु सुमधुर सः हानं छकः न्यंकःवा
सन्द व शान्तिया जः भचा होवा ।

ए जि यम्ह, छ याकनं हे वा,
जान्मयि मत याकनं च्याकःवा ।

ज्ञु चन्दु लुमन्ति लुमंकेत वा
लोक्यात् कालोक वीत याकनं वा ।

स्वागत

- धर्मरत्न शाक्य, विशूली

स्वागत स्वागत सज्जन महिला

स्वागत बुद्धोपासकपि ।

शिक्षा बिना मदु विश्वशान्ति, बुद्ध्या
शिक्षां बीगु शान्ति

शिक्षा मदये न्त्याक्व हे सःसां, विश्वय्
न्यंकाबीगु शान्ति

भ्रान्ति अशान्ति फुकेगु निम्नि
सकसित नं सुस्वागतम् ।

बुद्धं व्यूगु शान्तिया शिक्षा, धर्म व्युगु
सुख्या भिक्षा

संघपिंगु करुणा दुगु दीक्षा, कायेत
छ्यलेत यायेगु इच्छा

थौ थन दुपि विद्वद् जनपि
सकसित नं सु स्वागतम् ।

मिष्ठु महानामयात श्रद्धाङ्गली

- भिक्षु अनिरुद्ध

आयुष्मान् महानाम कोविदनाप जि
मचाबलेसं निसें बांलाक निकट सम्पर्क दुगु
खः । वसपोलया गृहस्थी मचाबलयागु नां
मोहनरत्न खः । जन्म जुयाविज्याःगु मरु त्वालय्
जुयाच्चन । वसपोल मचाबलय् हे बौद्धम्
स्वर्गवास जूगुलिं यानाः मांहनं मेथाय् पयन्ह
वने माल । जि श्रीलंकाय् वनाः विद्याअध्ययन
यानाच्चनावलय् जिमि अबुजु दशरत्न तुलाधर
(बारां साहुं) जिमि किजा त्रिरत्न बोनाः श्रीलंकाय्
भाई धयागु समाचार, मरुत्वालय् दीद्धम्
दानमाया उपासिकाया भाःत हस्तिरत्न उपासकं
सीकाः जिमि अबुजुयाथाय् भायाः थ्व मोहन
रत्न मचा छम्हस्यां साह्नै हे दुःख सियाच्चन
छि लंका भाई धाःगु न्यनाः थ्व मचा छम्हसित
नं श्रीलंकाय् यंकाः विद्या ब्वंकेगु सुप्रबन्ध
यानाविद्यादिल धाःसा तःधंगु उपकार ज्वी धकः
आग्रह याः भाःगुलिं जिमि अबुजुं वय्कःयागु
आग्रहयात सहर्ष सर्वकार यानाः जि श्रीलंकाय्
वंनाः श्रामणे प्रव्रज्या ग्रहणयानाः विद्या अध्ययन
यानाच्चनागु समयस जिम्ह अबुजु, किजा
त्रिरत्न व मोहनरत्न मस्त निम्ह बोनाः श्रीलंकाय्
विद्यालंकार महाविद्यालयस थ्यंकः विज्याःगु
खः । थव्याः थज्याःगु खैं व्याकं धर्मालोक भन्ते
नं च्चयाः प्रकाशित याना विज्याये धुंकुगु
महाचीनयात्रा पुस्तकय् बांलाक उल्लेख
जुयाच्चने धुंकुगु दु । श्रीलंकाय् विद्यालंकार भिक्षु
महाविद्यालय् थुपिं मस्त निम्ह विद्या सयेकेगुली
कुतः मयासे हितःजक जुयाः हायेकूगुलिं यानाः
थुपिं निमृसित छ्वासं तये मजिल धकः अनसं

महानायक महास्थविरं मोहनरत्नयात श्रीलंकाया
दक्षिणपाखे समुद्रयासियय् मतर धैगु शहरय्
महामन्तिन्दभिक्षु विद्यालय् धर्मावास महास्थविर
याथाय् छोयाविज्यातः, मोहनरत्न अनवनाः
श्रामणे प्रव्रज्या ग्रहण यानाः बांलाक ज्ञानी
जुयाः विद्या अध्ययन यायेगुली उद्योग यानाः
समय वितय् यानाच्चन । जिमि किजा त्रिरत्न
छम्हजक बुद्ध शासनय् च्चनाः प्रव्रजित जर्वीगु
सौभाग्य मदुगुलिं यानाः श्रीलंकां कलकत्तां पाजु
महाधर साहुया क्वथिइ ल्याहाँ वयाः ल्हासाय्
जिमि आबाजु केशरत्न साहुया क्वथिइ व्यापार
यायेगु ज्याय् लगय्ज्युयाः च्चवना ।

लिपा भिक्षु महानाम श्रीलंकां ल्याहाँ
विज्यानाः सारनाथय् च्चनाः हिन्दीभाषाया कोविद
परीक्षा पास यानाः कलकत्ता, कालिम्पोङ्ग नेपालय्
लुम्बिनी इत्यादि थाय् थासय् च्चनाः आपालं
बुद्धशासन व थःगु मातृभाषा साहित्य इतिहास
इत्यादियागु उत्थान व सेवा यानाविज्यानाः
न्हयगुदँयागु उमेरस कीर्तिपुरय् नगर मण्डप
श्री कीर्ति विहारय् थःगु नश्वरगु शरीर त्याग
यानाविज्यात । वसपोलयात सादार-सस्नेह
श्रद्धाङ्गलीया रूपय् थ्व खैं छत्वाःचा प्रकाश
यानाच्चनागु खः । दिवंगत जुयाविज्याःम्ह वसपोल
याकनं याकनं थ्व दुःखमयगु
भवसंसारं मुक्त जुयाः निर्वाण सम्पत्ति लाभयाना
काये फयेमा धयागु आशिका व प्रार्थना यानागु
जुल ।

बौद्धगतिविधि

(निष्ठानीभाषा)

बुद्धपूजा

२०५२ चैत्र २९, काठमाडौं -

यहाँको बालनन्दकुटी विहारमा ज्येष्ठ भिक्षुहरू बुद्धपूजा कर्त्तव्य र कुनार काशयपले बुद्धशासनमा समर्पित गतिविधि सिलसिलामा यहाँ बुद्धपूजा प्रत्येक पूर्णिमामा जिन्हाँका बुद्धशासनमा चल्दै आएको छ। चैत्रपूर्णिमाको दिनमा योनि बालनन्दकुटी दायक सभाका उपासक दर्शनालाई भोजन समेतको व्यवस्था गरी बुद्धपूजामा सहाय्य भए। सो दिन पञ्चशील प्रार्थनाका साथै अमृतेन्द्रियालाई भएको थियो। सो दिन भिक्षु महानाम नमन्त्याविकालको पुण्य कामना गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो।

शानिवासरीय कार्यक्रम

२०५२ चैत्र १०, ललितपुर -

यहाँको दुवा बौद्धमण्डल, नेपालले आफ्नो कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई बौद्ध विद्यालयको अध्यक्ष बौद्धदेश थाइलैण्डमा ३० जनाले यसको विद्यालयको उत्तराधिकारीको रूपमा विधार्तिविवरण प्रस्तुत, शरद विद्यालयको विद्यालयको विद्यालयना प्रवचन, पूर्णमान शाक्यबाट बुद्धधर्मको स्थानबारे प्रवचन, बुद्धधर्मको विपश्यना ध्यानभावना र बुद्धधर्मको विपश्यना ध्यानभावनाको परिचयबारे प्रवचन, बुद्धधर्मको विपश्यना ध्यानभावनाको विपश्यना ध्यानभावनाले बुद्धधर्म, डा. भिक्षु सुनन्दवाट

सामान्यफल सूत्रविषयमा प्रवचन, लोकबहादुर शाक्यबाट नेपालमा बुद्धधर्मको वर्तमान स्थितिको अवलोकन प्रवचन, धादिङमा बुद्धधर्मको स्थिति र कपिलवस्तुमा बुद्धधर्मको स्थितिबारे प्रवचन तथा पवन श्रीवास्तव, राजेश शाक्य र सुगीन्द्र शाक्यद्वारा मन्तव्य प्रकाश भएको थियो।

मूलसमिति गठन

२०५२ चैत्र २४, मकवानपुर -

२५४० औं बुद्धजयन्ती मनाउन महारत्न वज्राचार्यको संयोजकत्वमा १३ सदस्यीय समारोह समितिको मूल समिति गठन गरियो। समारोह समितिमा समाट तुम्बाहाम्फे उप-संयोजक, पवन शाक्य कोषाध्यक्ष, सी. एम, लामा सचिव रहनुभएको छ भने सदस्यहरूमा फतेमान लामा, गुणराज शाक्य, चिनियामान लामा, कल्पना ढोल्मो लामा, जे.बी. मोक्तान, अक्कलसिं लामा, सुश्री शान्ति थिंग, ओम दोर्जे लामा र अमृतकुमार लामा रहनुभएको छ।

विद्यार्थीहरू पुरस्कृत

२०५२ चैत्र २६, काठमाडौं

यहाँको आचार्यगुठी दथुपुइको संस्कृति तथा संरक्षण समितिद्वारा स्थापित दथुपुइ वज्राचार्यगुठीद्वारा २०५१ सालको एस.एल.सी. परीक्षामा प्रथम श्रेणीमा उत्तीर्ण हुने काठमाडौंका ७ विहारका ९ जना विद्यार्थीहरूलाई उक्त समितिका अध्यक्ष अखिलयार दुरूपयोग निवारण आयोगका पूर्व अध्यक्ष इच्छावर्ष वज्राचार्यले प्रदान गर्नुभयो। परीक्षामा सबैमन्दा बढी अंक ८१.१५ प्राप्त गर्ने इतुबहालकी छात्रा सुश्री

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्तक संघटालय

श्री-पार्वती प्रस्तक संघटालय

लालहाल, लालहालपुर,

नेपाल।

आषाढ़ भूषिण

(नेपालको सर्वप्रथम बुद्धधर्मसम्बन्धी मासिक पत्रिका)

कीर्तिपुरको चिलांचो भगवान्को चैत्य

सुरक्षा वज्राचार्यलाई नगद रु. १०००/- तथा कदरपत्र तथा ८०.४३ अंक प्राप्त गर्ने सबलबहालकी अणु वज्राचार्य र ७८ प्रतिशत अंक प्राप्त गर्ने मखनबहालकी सुश्री विनीता वज्राचार्यलाई जनही रु. ५००/- तथा कदरपत्र प्रदान गरियो । यस्तै मखनबहालका रञ्जु वज्राचार्य, कसमरत्न वज्राचार्य, सुश्री कमलेश वज्राचार्य, प्रशान्त वज्राचार्य, तक्षबहालका अमूल्यरत्न वज्राचार्यलाई पनि जनही रु. २००/- तथा कदरपत्र प्रदान गरियो । उक्त समारोहमा पं. बद्रीरत्न वज्राचार्य, पूर्णहर्ष वज्राचार्यले पनि आ-आफ्नो मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । अन्तमा सभापतिको आसनबाट इच्छाहर्ष वज्राचार्यले यसप्रकारका पुरस्कारमा अभिवृद्धि गर्दै जाने कुरा बताउनुभयो ।

यसपाली परीक्षामा उत्तीर्ण

२०५३ चैत्र ३०, थाइलैंड

यहाँको बैंककस्थित वातबरनिवेश विहारमा अध्ययनरत ने पालका विभिन्न जनजातिका श्रामणेरहरूमध्येका श्रामणेर जितबहादुर गुरुङ पूर्वनामका जितकीर्ति शैक्षिक सत्र २५३८ ब.सं. मा राजकीय पालीशिक्षाको पहिलो र दोस्रोतह उत्तीर्ण हुनुभएको छ । यसप्रकारको परीक्षामा उत्तीर्ण हुने वहाँ पहिलो नेपाली हुनुहुन्छ ।

स्वास्थ्य सेवाकेन्द्रको उद्घाटन

२०५२ फागुन २६, लुम्बिनी

यहाँको अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाजका संस्थापक अध्यक्ष भिक्षु मैत्रीको सभापतित्वमा लुम्बिनी विकासक्षेत्रभित्र कोरियाली आडदो सोसाइटी भवनमा निशुल्क स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको सहायक मन्त्री जोतीन्द्रमोहन चौधरीबाट भयो । नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ओ.टा.टी.सी. बाट उपलब्ध तीन जना विशेषज्ञबाट अकुपंचर, अकुप्रेसर र मोक्सा जस्ता

जापानका उन्नत उपचारविधिलाई विस्तार गरी लुम्बिनी मधुबनी आदि गा.वि.स. का साथै लुम्बिनीमा आउने तीर्थयात्रीहरूको समेत निशुल्क स्वास्थ्यसेवा गर्ने उद्देश्य राखी स्थापना गरिएको त्यस केन्द्रको उद्घाटन गर्दै सहायक मन्त्री चौधरीले लुम्बिनीक्षेत्रमा ग्रामीण जनतालाई सेवा पुग्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो । सो बेला सिद्धार्थ नगरपालिकाका प्रमुख डा. बलराम गौतमले स्वास्थ्यकेन्द्रलाई सर्पले टोकेको, बहुला कुकुरले टोकेको बेला लगाइने भ्याक्सिन उपलब्ध गराउने कुरा बताउनुभयो ।

यसैगरी नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ओ.टी.टी.सी. का अध्यक्ष शिव श्रेष्ठ, सांसद बाबुराम राना, प्र.जि.अ. भोला अधिकारी, कोरियाली याडदो सोसाइटीका आवासीय भिक्षु अशोक, आदर्श गा.वि.स. लुम्बिनीका अध्यक्ष नवदेशवरलाई श्रीवास्तवले स्वास्थ्य सेवा क्षेत्रमा यस केन्द्रले गरेको सेवा विषयमा आ-आफ्नो मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभयो ।

समाजका सचिव डा. नरेन्द्रकुमार मल्लिकले स्वागतभाषण गर्दै २ वर्षभित्र करिब ५८ हजार विरामीहरूको उपचार भएको कुरा बताउनुभयो, शान्तरत्न शांक्यद्वारा उद्घोषित सो समारोहमा सभापतिको आसनबाट भिक्षु मैत्रीले विभिन्न सामाजिक, धार्मिक एवं औषधी व्यवसायी र व्यक्तिगत रूपमा सहयोग प्राप्त भएको र श्री ५ को सरबारबाट अहिलेसम्म रु. ३०,०००/- को औषधी उपलब्ध भएको थियो भन्नुहुन्दै आफूले विदेशबाट भिक्षाटन गरी औषधी ल्याएको कुरा बताउनुभयो । उक्त केन्द्रमा टी.टी.सी. का तर्फबाट तालीमप्राप्त चिकित्सकहरू हरिदयाल श्रेष्ठ, प्रवीण महर्जन र सुश्री रोशना श्रेष्ठ उपचार सेवामा कार्यरत रहनुभएको छ ।

नेपाल भाषा
महापरित्राण जुल

१९९६ चौलागा १०, यं

बनवा ओमवाहाःया मञ्जुश्रीनक महाविहारय्
मञ्जुश्रीनक महाविहार संरक्षण सुधार संघया ग्वसालय्
ज्ञान संघवा जः मोतिरत्नया श्रद्धाकथं महापरित्राणपाठ
कूल । दुष्टर्मय् आपाःसिनंधयाथे पुण्यकार्यया भवलय्
ज्ञान दुष्टु महापरित्राणय् छु भचा न्हूकथया व्यवस्थाजूगु
मञ्जुश्रीनक व्यतिकाःपिनिपाखें न्यने दुगु जुल । थुगु
मञ्जुश्रीनक विशेषताकथं परित्राणया ज्याभवः व्यनापैस
मञ्जुश्रीनक इलय् इलय् जुल । परित्राण मण्डपय् नक्कलि
न्वा व नक्कलि स्वामा: आदियात थाय् बिङु मजुल ।
मञ्जुश्रीनक व धर्मदेशनाया इलय् न भन्तेपिंगु चीवर
मञ्जुश्रीनक दानविङु थें यागु दान याइगुयात पनाः
मञ्जुश्रीनकारिसे छ्यगु हे इलय् सकल दातापिं मुनाः
मञ्जुश्रीनक द्वचुना: दानप्रदान जुल । श्रद्धेय भन्तेपिं व
मञ्जुश्रीनकापिं न इलं इलय् शिष्टकथ
मञ्जुश्रीनकविज्ञात । थुगु ग्वसालय् भिक्षु कुमार काशयप
व मिजु भाँच्यपिसं न्यवःनिसे क्वमचाःतले ग्वाहालि
मञ्जुश्रीनकविज्ञाःगु खः ।

बौद्धसभा

१९९६ चौलाघ द, थिमि

बनवा पाटीविहारय् छगू बौद्धसभा जुल ।
मञ्जुश्रीनक ग्वाहालि न्याःगु उगु सभाय् पात्रय् तयाःजक
मोक्षन याइन्न चित्तु वरसम्बोधिं उत्पत्ति जुक्व विनाश
व इन्नुक्ति बोनित्यभावना थु इके माः, दे शना
मञ्जुश्रीनकविज्ञात । दुम्भलय् येरवाद दायक परिषद्या नायः
मञ्जुश्रीनकविज्ञात, कृष्णकुमार प्रजापति व पाटी
मिजाल मञ्जुश्रीन कम्मतिया नायः गोपाल प्रजापतिपिसं
मुद्भान्मया दुम्भता व उपादेयता विषयय् थःगु न्यु
मञ्जुश्रीनकविज्ञात ।

चैत्य खुयायंकूगुया विज्ञप्ति प्रकाशित

ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भूया ग्वसालय् ने.स.
१९९४ पोहेलागा दुतिया चौथी (२०५० पुस १६-१८)
स्वन्हु यंकं यंय ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन (न्हापांगु)
तःजिक जूगु खँ सकसिनं स्यगु खः ।

ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन (न्हापांगु) य् देश
दुने व पिने भारत कालिम्पोङ्गया ज्ञानमाला भजन खलः
नापं यानाः ६८ गू ज्ञानमाला भजनखलकं व्यति काःगु
२०५० पौष १६, १७ व १८ या विजंकन्हु प्रस्ताव
पारित जूकथं स्वदँय् छकः थीथी जिल्लाय् ज्ञानमाला
राष्ट्रिय सम्मेलन न्यायेकेगु खँ क्वःछिउगु खः । थुगु
क्वःछिनाकथं निक्वःगु सम्मेलन यायेगु भाला ज्ञानमाला
सभा, महाचैत्य विहार, टक्सार त्वा: पाल्या तानसेनं
काःगु खः ।

ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भूया मानार्थ
संरक्षक जः साहु ज्ञान ज्योति कसालं थः मदुम्ह केहे
मयजु ज्ञानशोभा कसाःया लुमन्तिइ लुँ वहःया न्ययः
तका तुक्क ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन पाःव, स्वयम्भू
महाचैत्यया प्रतिरूप दयेकाः खलःयात लःल्हानादीगु
खः ।

निक्वःगु ज्ञा. रा. स. पा: क्यादीगु ज्ञानमाला सभा,
महाचैत्य विहार, पाल्या तानसेनयात थुगु पाःव
लःल्हाना विइ धुंगु खःसां ज्ञानमाला सभा, महाचैत्य
विहारया विहार न्हूद्धाः (जीर्णोद्धार) या ज्या जुयाच्वंगुलिं
पाःव पाल्या मयंकुसे थन हे त्वःतातइथुकूगु पाःव
सुरक्षित यानाः ज्ञा. भ. ख. या छ्यान्जे किरणकुमार जोशी
छेंस तयाःगु खः ।

थुगु ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलनया चिंकथं
राष्ट्रिय महत्वं जाःगु पाःव थहे ने.स. १९९६ बछलाघ
दुतिया शुक्रवाःकुन्ह चान्हय् किरणकुमारया छेँय् खुँत
भुतूलुखा स्यकाः दुने दुहां वनाः बैठक कोथायात स्यकाः

• किरणकुमारया व्यक्तिगत सामान व नगद लिसें थुग पाःव नं खुया यंकूगु दु ।

ज्ञा.रा.स. या पाःव, स्वयम्भू महाचैत्यया प्रतिरूप खुया यंकूगु उज्जूरी इलय् प्रहरीयात विइ धुंकूगु दु । प्रहरी अपराध अनुसन्धानपाखें मा:गु पला: ल्हवने धुंकूगु दु । थ्व भवलय् पाःव तयातइगु शोकेस विष्णुमिति सिथय् त्वःता थकूगु व उकिइ किनाच्चंगु पतिं चिं कावलय् बालाक वःगुलिं खुं याकनं लुइके फइगु खं प्रहरीपाखें धा:गु दु ।

थुगु पाःव माले ज्याय् सकल धर्मपासापिन्त फुचा:गु ग्वाहलि यानादिइत ज्ञा.भ.ख. स्वपाखें दुनुगल इनाप या:गु दु ।

बुद्धपूजा

१११६ चौलागा १३, यं

थनया किन्दोलविहारय् बुद्धपूजाया लिसें छगू बौद्ध समाजय् उव्यलय् अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणीसंघया अध्यक्ष अनगारिका धर्मवतिं धयाविज्यात बौद्ध शासन थुलि अवधितक जक दइ धयागु खँयात त्वःता: गुवलय्तक बुद्धवचन न्यने दइ, प्रव्रजित जुइपिं दइ, श्रद्धादुपि दइ, आचरण भिँपिं दइ उबलय्तक बुद्ध शासन ल्यनाच्चनी । चीवर पुनेवं जक भिक्षु जुइमखु, गृहस्थपिंत नं ऋषि प्रव्रजित यायेगु चलन दु । थौकन्हय् चीवरपुपि व मपुपि निखलःसिके दोष खनेदयाच्चंगु दु । भिक्षुदसेलि भिक्षुनी नं दइ, थुजा:गु खुं विनय नियमशीलया लिधसाय् मूल्याङ्गुन जुइ ।“ उव्यलय् केन्द्रीय दायक परिषद्या नायः बखतबहादुर चिक्रकारं परिषदं बुद्धशासन स्थिर यायेगु मनसायं विकृतियात सुधार यायेगु तातुनाः न्त्यचिलाच्चंगु खुं कनादिल । थथे हे लोकबहादुर शाक्यं धर्मय् मार वयाच्चंगु थौया अवस्थायात वा: चायेका: त्यागीपिं व गृहस्थपिं मिलय् जुयाः न्त्यचिलेमा:गु खुं न्त्वथंसे अनगारिकापिंति भिक्षुनी याये मज्यू धयागु धारणा मिस्त्यप्रति छगू शोषण खः धयाविज्यात । थ्व इलय् पूर्णरत्न वज्राचार्यं सुभाय् देखायाविज्याःगु खः ।

बुद्धधर्मसम्बन्धी प्रशिक्षण

१११६ चौलागा ११, चापागाउँ

हिमालय बौद्ध शिक्षण संस्थाया प्रायोजनय् थनया ज्योतिदयसंघ, ज्योति विहारया ग्वसालय् स्वन्हुयंक जूगु “बुद्धधर्म व विकास” सम्बन्धी प्रशिक्षण शिक्षण संस्थाया अध्यक्ष भिक्षु सुदर्शन महास्थविरं उलेज्या यानविज्यात । संघया दुजः एवं संयोजक सुरेन्द्रमान शाक्यपाखें लसकुस जूगु उगु इलय् संस्थाया सचिव मीनवहादुर शाक्य व युवा बौद्ध समूह, यैया अध्यक्ष हर्षमुनि शाक्यं थःगु मन्य वियाविज्यात । १७ म्ह सहभागी दुगु उगु तालिमय् भिक्षु सुदर्शन, अनगारिका कुसुम, सुरेन शाक्य, अमिता धाख्वा:, भुवनलाल प्रधान, त्रिरत्न मानन्धर, डा. केशवमान शाक्य, ठाकुरमान शाक्य, किशोरभाइ वज्राचार्य व अनगारिका ब्रानवरीपिं थी थी विषयय् प्रवचन यानादीगु खः । उव्यलय्या समापन समारोहया सभापतित्व संघया सल्लाहकार कृष्णबहादुर देसारं यानादीगु खः ।

सहयोग प्रदान

१११६ बछलाथ्व ६, यं -

अस्त्रिल नेपाल भिक्षुगहासंघपार्टे संचालन जुयाट्वंगु नेपाल बौद्ध परियति शिक्षायात ज्वाहालिकथं द्विंगत श्रीमती गाधुरी श्रेष्ठ्या पुण्यस्त्रितिङ्क कालिमाटीयारह श्री पद्मादास श्रेष्ठ भिक्षु गहासंघयात व्यग्नाः (गिगन्वणयानाः) द्वां तका छगू लाख (१,००,०००१-) देखाल ।

२५४० दँ क्यांगु बुद्ध जयन्तीया लसताय्
सकल नेपाःमी पिन्त

शिशुना

शाक्य हाण्डीक्रापटस् SHAKYA HANDICRAFTS

Manufacturer & Exporter of Tinetain & Nepalese Handicrafts goods

PATAN INDUSTRIAL ESTATE

Tel. No. : 977-1-524949

Fax : 977-1-527795

Lagnakhel, Lalitpur

Kathmandu, Nepal

नी न्यासः व पीदँ न्यो शान्ति स्वानं ह्वल
अज्ञानया अन्धकारय् ज्ञान-निभाः त्वल
वहे जलं ज्ञानयागु विश्व भलमल
जुईमा धैगु मनतुनाः स्वाँया पुन्ही वल

* मिन्तुना *

ग्रैण्ट अल सेन्टर (परिवार)

© २२१८६७ असं

© २२१८६० शुक्रपथ

बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा

प्राणीमात्रको आयु आरोग्यको
कामना गर्दै

अम्लपित्त, शूल, बात, कमलपित्त,
मधुमेह आदि रोग निर्मूल पार्नको लागि
सम्फन्हुहोस् ।

पीयुषवर्ष औषधालय

महावौद्ध, मासंगल्ली ।

बुद्ध जयन्तीको

परिव्रत दिनको उपलक्ष्यमा समस्त
प्राणीको मोक्ष कामना गर्दछु ।

गणेश सन् इन्ड सन्

ख १/१९० टेबहाल, काठमाडौं ।

२५४० औं

**बुद्ध जयन्तीको
उपलक्ष्यमा प्राणीमात्रको**

**सूख, शान्तिको
कामना गर्दछौं ।**

काठमाडौं जेम्स

नयाँसडक

**बुद्ध जयन्तीया लसताय् सकल यात
भिन्नतुना**

साःगु भिंगु मरिचरि व केक ज्वलँ वर्ष डे केक त
माःसा जिमी न्हुगु पसलय् छको निं दुस्वया दिइला ।
अले हानं थन

भ्य् यात व न्हिया न्हिथ नये त्वने ज्वरे यायत् माःगु
मसला, दुर्ल, च्या, कफी, बिस्कुट, टुथपेट्ट, ब्रुस
सकता छयाय् सं तुं अःपुक म्हं चायेक कया दिसं ।

**मिड-वे शपीङ्ग सेन्टर
(MID-WAY SHOPPING CENTRE)**

धर्मदास ताम्राकार
क्षेपत्राटी (स्वाँच्छपु गणेशो) यैं
फोन २१७०४२

Happy Greetings to all
On the Auspicious
Occassion of

BUDDHA JAYANTI

New Hotel Crystal

Pokhara

बुद्ध जय सम्बोधिलाभ महापरिनिवारण
स्वयंगुलि योग चूलाःगु दिं
स्वात्मनुहिया लसताय् मानवमात्रयात
भितुना देष्याया !

जनसेट प्रिन्ट, लेटर प्रेस, स्क्रीन प्रिन्ट
डिजिटल प्रिंटिंग आदिया लागि लुमंकादिसँ-

नेपाल प्रेस

८/३९८ शुक्रपथ, नयाँसडक,
काठमाडौं, फोन - २२१०३२
फैक्टरी (९७३-१) २२५४५०

बुद्ध जयन्तीया लसताय्

मानवमात्रया

सुख, शान्ति व समृद्धिया

कामना यासे भितुना देष्याया

क्रृष्णल उल्ल इन्डिया

बालाजु, काठमाडौं।

मकैको जिट (सुजी)

- प्रोटीन चामलमा भन्दा डेढा
- खर्च चामल भन्दा कम
- चामल जस्तै भात खान हुने
- कम खर्चमा बढी पोष
- विभिन्न परिकारका स्वादिष्ट खाना

सिद्धार्थ खाद्य उद्योग प्रा.लि.

परसरी, भैरहवा

फोन २०११४, २०१९२ (कारखाना)

वितरकः- लक्ष्मीदास हरिदास

थाहिती, काठमाडौं

फोन २२१८२४५, २२६६३६

२५४० औं बुद्ध जयन्तीको
पुनीत उपलक्ष्यमा समस्त
मानवमात्रको कल्याणको
कामना गर्दछौं ।

हेम बेकरी

कुपणडोल
फोन: ५२३२१६
५३५६७७
५२८६९०
फ्याक्स: ५२८६९१

२५४० औं बुद्ध जयन्तीको
पुनीत उपलक्ष्यमा समस्त
मानवमात्रको कल्याणको
कामना गर्दछौं ।

सुप्रिम इलेक्ट्रीक प्रा.लि.

६/९४ धर्मपथ, काठमाडौं
फोन नं. २२२०३६/२२३३२१

२५४० औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा
सर्वपूर्ण मानव-हृदय प्रशान्तय होस् !
मानवको रत्न नै प्रश्ना हो ।

त्यसैले

यहाँहरूको नानीहरूलाई शिक्षा-दीक्षा दिई
प्रशास्त्रपी रत्नद्वारा विभूषित पार्न
हामी सँधै तत्पर हो ।

आनन्दकुटी विद्यापीठ
परिवार

फोन नं.: २७४९९, २७२१६३
२७२०६३

**WITH BEST COMPLIMENTS
ON THE AUSPICIOUS &
HOLY OCCASION OF
BUDDHA JAYANTI**

**EVERY MOMENT IS AN EXCITING
EXPERIENCE. YOU WOULD ENJOY.**

**Royal Nepal
Airlines**

More you fly, the more you'd like it.

२५४० औ बुद्धियन्तीको उपलक्ष्यमा
सर्वपूर्ण मानव-हृदय प्रशान्तय होस् !
मानवको रत्न नै प्रशा हो ।

त्यसैले

यहाँहरूको नानीहरूलाई शिक्षा-दीक्षा दिँई
प्रशास्त्रपी रत्नद्वारा विभूषित पार्न
हामी सँधै तत्पर छौं ।

~~मैत्री~~ शिशु विद्यालय

छावनी स्वयम्भू

फोन नं.: २७०६१४, २७०६७५

मुद्रक : कान्तिपुर प्रिण्टिङ प्रेस, ३० बहाल, काठमाडौं । फोन नं. २१२८५५, पोष्ट बक्स नं. १४१८
कम्प्यूटर टाइप सेटिङ : एस-प्याक सफ्ट सिष्टम, त्रिपुरेश्वर, फोन नं. २११२४४